ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ
ਤਿਮਾਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ

17

ਅਪ੍ਰੈਲ - ਜੂਨ 2015

ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ
Saini Sansar

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ....

- ਭੁੱਲਿਆ ਵਿੱਸਰਿਆ ਇਤਿਹਾਸ
- ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ
- ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹੀਦ-ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ
- ਮਨੋਰੰਜਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ
- ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਢਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਯਾਤਰਾ
- ਨਰੋਈ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ
- ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਹਸੀ ਧੀਆਂ
- ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਲੋਕ-ਨੁਮਾਇੰਦੇ
- ਅਜ਼ਬ-ਗ਼ਜ਼ਬ
- ਲੜਕੇ-ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗ ਵਰ

P U B L I S H E R S

KAKA RAM SAINI CHARITABLE TRUST (REGD.)
SAINI BHAWAN, ROPAR (RUPNAGAR) (Pb.) INDIA 140001

ਮੁੱਲ : 30 ਰੁਪਏ

 R.N.I. No. : PUNBIL/2011/48578

Volume - V, Issue - II **April - June 2015**

Saini Sansar

(Quarterly)

PUBLISHER, PRINTER & OWNER
Kaka Ram Saini Charitable Trust (Regd.)
Saini Bhawan,
Roopnagar-140001 (Pb.)

PRINTING PRESS
Tej Printing Press
Phool Chakkar Bazar,
Roopnagar -140001 (Pb.)

PLACE OF PUBLICATION
Saini Bhawan
Roopnagar -140001 (Pb.)

CHIEF EDITOR (HONORARY)
Dr. Ajmer Singh Tamber
B-12/5057, Guru Nagar,
Chandigarh Road, Roopnagar-140001 (Pb.)

PATRON

Sh. L.R. Mundra
Asstt. Police Commissioner (Delhi) (Retd.)

CHIEF EDITOR

Dr. Ajmer Singh Tamber
Dy. Director (Edu.) Pb. (Retd.)
Ph. : 94176-02835

MANAGER (Accounts)
S. Rajinder Singh
Supdtt. Secretriate (Retd.)
Ph. : 94646-49922

MANAGER (Circulation)
S. Ajmer Singh Dhamrait
Supdt. Edu. Deptt. (Retd.)
Ph. : 9417586075

EDITORIAL BOARD

Dr. Jaswant Kaur Saini
Associate Professor (Retd.)
Ph. : 94178-02835

S. Balbir Singh Saini
Editor Magzine "Sool Surahi"
Ph. : 94646-47540

Sh. Rajinder Saini
Asstt. Public Relations Officer (Retd.)
Ph. : 98722-20400

S. Surinder Singh
Inspector Health Deptt. (Rtd.)
Ph. : 99880-06822

Assistant Manager
S. Gurcharan Singh
Supdt. Edu. Deptt. (Retd.)
Ph. : 01881220040

CERTIFICATES :

- All Members of "Saini Sansar" magazine are honorary.
- The views expressed by the writers in their articles published in the magazine are their own. They are themselves responsible for their authenticity.
- Publication of "Saini Sansar" is non-commercial.
- Saini Sansar magazine has no political motive.

ADVISORS :

India	:	**S. Bahadurjeet Singh** President Rupnagar Press Club. **Sh. Narinder 'Nindi'** Director Pb. Arts International Chd.
Australia	:	**S. Malkiat Singh Saini,** 5-Galea Drive, Gleawood-2768, New Sydney, Ausralia
U.S.A.	:	**Dr. Manavpreet Kaur** Professor (English) # 2421, Bryce Wood Lane, Plano-Tx-75025 (USA).
U.K.	:	**Sh. Tarsem Singh Saini** # 14, Forest Road, Cambridge-CB1 9JB (U.K.)
Canada	:	**Dr. D.P. Singh** # 2516, Pollard, Drive Mississauga, Ontario, Canada-LSC3HI

Subscription / Assistance Money	**India**	**Abroad**
One Copy	₹ 30	2 £, 4 $, 4 €
Annual (Four Copies)	₹ 100	8 £, 15 $, 15 €
For Five Years	₹ 500	40 £, 75 $, 75 €

ਚੰਦਾ/ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ	**ਭਾਰਤ**	**ਵਿਦੇਸ਼**
ਇੱਕ ਕਾਪੀ	30 ਰੁਪਏ	2 ਪੌਂਡ, 4 ਡਾਲਰ, 4 ਯੂਰੋ
ਸਾਲਾਨਾ (ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ)	100 ਰੁਪਏ	8 ਪੌਂਡ, 15 ਡਾਲਰ, 15 ਯੂਰੋ
ਪੰਜ ਸਾਲ (20 ਕਾਪੀਆਂ)	500 ਰੁਪਏ	40 ਪੌਂਡ, 75 ਡਾਲਰ, 75 ਯੂਰੋ

Address for Correspondence and sending assistance money :
President, Kaka Ram Saini Charitable Trust (Regd.)
Saini Bhavan, Roopnagar-140001, Punjab - India
Ph. : 01881-220078, 220181
Our Bank : Indian Bank, Ropar. IFSC Code : IDIB000R027 Account No. : 833562779
E-mail : sainibhawanrpr@gmail.com
Website : www.sainibhawan.org

Date of Publication : 04.04.2015

ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ

ਜਿਲਦ 5, ਅੰਕ 2 (ਤਿਮਾਹੀ) ਅਪ੍ਰੈਲ-ਜੂਨ 2015

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਅਤੇ ਮਾਲਕ
ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ (ਰਜਿ.)
ਸੈਣੀ ਭਵਨ, ਰੂਪਨਗਰ - 140001 (ਪੰਜਾਬ)

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ
ਤੇਜ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ , ਫੂਲ ਚੱਕਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਰੂਪਨਗਰ-140001 (ਪੰਜਾਬ)
ਈ ਮੇਲ : tejprinting@yahoo.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਥਾਨ
ਸੈਣੀ ਭਵਨ
ਰੂਪਨਗਰ - 140001 (ਪੰਜਾਬ)

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ (ਆਨਰੇਰੀ)
ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ
ਬੀ-12/5057, ਗੁਰੂ ਨਗਰ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਡ, ਰੂਪਨਗਰ - 140001 (ਪੰਜਾਬ)

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਸ

- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਆਨਰੇਰੀ ਹਨ।
- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।
- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਗੈਰਵਪਾਰਕ ਹੈ।
- "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਮੁੱਖ ਕਵਰ 'ਤੇ ਫੋਟੋ :
ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ

ਤੱਤਕਰਾ

ਕੀ	ਕਿੱਥੇ
ਸੰਪਾਦਕੀ	3
ਸੈਣੀ ਕੌਮ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ	4-5
ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	6-7
ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲੀਏ?	7
ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹੀਦ - ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ	8-9
ਨਾਦਾਨੀ ਤੋਂ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ	10-11
ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਲਈ ਯੋਗ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ	12-13
ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ	14
ਕਹਾਣੀ-ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਫੁੱਲ	15
ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ-ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ	16-17
ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਜ਼ੀ	18-19
ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ	20
ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਆਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ	21
Contribution of Sri Guru Granth Sahib...	22
Story of Black Gold	23
Gratitude of a Saini Young Officer	24
ਕਹਾਣੀ - ਨੂਰਾਂ ਚਾਚੀ	25-26
ਸੁਚੱਜੇ ਜੀਵਨ ਲਈ....	27-28
ਸਾਡੀਆਂ ਬਹਾਦਰ ਧੀਆਂ	28
ਮਨੁੱਖੀ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੰਛੀ - ਚੁਗਲ	29
ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕ (ਐੱਮ.ਸੀ.)	30
ਪੁਰਾਤਤਵ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਰੋਪੜ	31-32
ਮੁਲਾਕਾਤ - ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀ ਨੀਲ ਆਰਮਸਟਰੌਂਗ ਨਾਲ	33
ਪੁਲਿਸ ਸਾਂਝ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ	34
Matrimonials	35-38
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਮਤ ਯਾਰ ਬਣਾਈ	39
ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ	40

"ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ :

	ਇੱਕ ਕਾਪੀ	ਸਾਲਾਨਾ (ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ)
ਟਾਈਟਲ ਕਵਰ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਬਾਹਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 3500 ਰੁ:	13000 ਰੁ:
ਟਾਈਟਲ ਕਵਰ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਅੰਦਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 3000 ਰੁ:	11000 ਰੁ:
ਟਾਈਟਲ ਕਵਰ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਅੱਧਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 2000 ਰੁ:	7000 ਰੁ:
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 2500 ਰੁ:	9000 ਰੁ:
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਅੱਧਾ ਪੰਨਾ (ਰੰਗਦਾਰ)	: 1500 ਰੁ:	5500 ਰੁ:
ਅੰਦਰਲਾ ਪੂਰਾ ਪੰਨਾ (ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ)	: 2000 ਰੁ:	7000 ਰੁ:
ਅੰਦਰਲਾ ਅੱਧਾ ਪੰਨਾ (ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ)	: 1300 ਰੁ:	5000 ਰੁ:
ਫੋਟੋ, ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ (ਰੰਗਦਾਰ) ਸਪੇਸ 4 ਸੈ.ਮੀ. x 6 ਸੈ.ਮੀ.	: 500 ਰੁ:	8 ਸੈ.ਮੀ. x 6 ਸੈ.ਮੀ. = 1000 ਰੁ:

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :- ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ (ਰਜਿ:) ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ, ਨੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਫੂਲ ਚੱਕਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਰੂਪਨਗਰ (ਫੋਨ: 01881-226588) ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਕੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

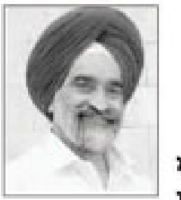

ਖੁਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬਾ ਤੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ

ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਆਪਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਓ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੂਲ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ ਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਉਹ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਮੂਹਿਕ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹਰ ਚੇਤੰਨ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਹਿਮ ਹੈ, ਆਪਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਓ ਲਈ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਤੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੈਰਸੰਜੀਦਾ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਨੱਚ-ਟੱਪ ਕੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਮਚਾਉਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਵੀ ਪਾਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਭੁਲੇਖਾਪਾਊ ਸੋਚਣੀ ਕਾਰਨ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲਾਇਲਾਜ਼ ਬਣਨ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰੋਕਥਾਮ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਨੂੰ ਤਹਿਸ਼-ਨਹਿਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰਅਧੀਨ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣੀ ਤਤਕਾਲੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ, ਆਪਣੇ ਖੁਲ੍ਹੇ-ਡੁਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਨੱਚ-ਟੱਪ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਗ਼ਮੀਆਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੁਰਬ, ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ (ਜਲੂਸ), ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ, ਜਗਰਾਤੇ ਤੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੀਵਾਲੀ, ਦੁਸਹਿਰਾ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਆਦਿ ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਤੇ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਆਧੁਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੱਖਪੱਤੀ ਵਤੀਰੇ ਤੇ ਲਾਰਿਆਂ-ਲੱਪਿਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਰੋਸ -ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਹੁਣ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਅਤੇ ਇਕੱਠ, ਹਨ ਤਾਂ ਅਰਥਭਰਪੂਰ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਪੀਕਰਾਂ ਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਆਵਾਜ਼-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੇ ਹਵਾ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਰਾਪ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ, ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ ਕਰਾਹੁੰਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਅਤਿ ਦਾ ਨਿਰਦਈ ਤੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਜਦੇ ਡੀ.ਜੇ. ਦੀ ਆਵਾਜ਼-ਤੀਬਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਝੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇੰਝ ਲੱਗਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੋਲ਼ੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਟਾਖਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਧੂੰਆਂ ਕੇਵਲ ਦੀਵਾਲੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ-ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਰ ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤਾਂ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅਧੂਰੀਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਜਾਪਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੇ ਆਵਾਜਾਈ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਤੇਜ਼ਰਫਤਾਰ ਯੰਤਰ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਸਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ, ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਲੂਸਾਂ, ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ, ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਤੇ ਮੇਲਿਆਂ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਟਰੱਕਾਂ (ਸਮਾਨ ਢੋਣ ਦੇ ਸਾਧਨ), ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਟ੍ਰਾਲੀਆਂ (ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸੰਦ) ਅਤੇ ਦੋ-ਪਹੀਆ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਕੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ-ਜਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾਂ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੰਗ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਦੇ ਲੰਗਰ ਜਿੱਥੇ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਗੰਦਗੀ ਸੁੱਟ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦੌੜਦੇ ਵਾਹਨ, ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿਸ਼-ਨਹਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁੱਟਿਆ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਅਤੇ ਮਲਮੂਤਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਨਿਕਾਸੀ ਪਾਇਪਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹ ਸਮੇਂ ਹੜ੍ਹ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਆਹ ਵੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਨਾਚ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤਾਂ ਨਾਲ ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਗਨਾਂ ਭਰੇ ਵਿਆਹ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮ ਨਾ ਹੋ ਕੇ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਨੱਚਣ-ਕੁੱਦਣ ਤੇ ਅਸੱਭਿਅਕ ਅਦਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਜਾਪਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹਾਂ ਸਮੇਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਬਨਾਵਟੀ ਸਜਾਵਟ ਕਰਨ, ਗੈਰਸਿਹਤਮੰਦ ਚਟਪਟਾ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨਾਚ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੋੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਅਮੀਰ ਤੇ ਗਰੀਬ ਇਸ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੁਗਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮੱਧਵਰਗੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਜਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿਚਾਰਾ ਰੀਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਹੀ ਭਾਰੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹਊਮੈ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਧਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਅਤੇ ਨੱਚਣ-ਕੁੱਦਣ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੋਰਸ਼ਰਾਬੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਥੋੜ੍ਹਚਿਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇੱਕ ਛਲਾਵਾ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਆਓ। ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਸਲੀਕੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਕਰਮਯੋਗੀਆਂ, ਸਵੈਮਾਣੀ ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਕਿਤੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ।

ਸੈਣੀ ਇਤਿਹਾਸ

ਸਵ: ਗਿਆਨੀ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ

ਅੰਕ 16 ਦੇ ਪੰਨਾ 5 ਤੋਂ ਅੱਗੇ....

ਰਾਜਾ ਮੋਨਦ ਜਾਂ ਮੋਂਡਾਹ : ਦੇਵ ਰਾਜ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬੜੇ ਲੜਕੇ ਮੋਂਡਾਹ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਮੋਂਡਾਹ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ੂਨ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਸ਼ੂਰ ਸੈਣੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰ ਕੌਮ ਸੀ ਜੋ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਜਪੂਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਵ ਰਾਜ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਮੋਂਡਾਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਮੋਂਡਾਹ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਗਾਜਰ ਮੂਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਰਹਿੰਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਨਿਕਲੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਸ਼ੂਰ ਸੈਣੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਤਕ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੂਰ ਸੈਣੀ ਫੌਜ ਨੇ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਦੀ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਈ ਜੋ ਅੱਜ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਮੋਂਡਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ।

ਰਾਜਾ ਰਾਵਲ ਬਭਰ : ਰਾਜਾ ਮੋਂਡਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਵਲ ਬਭਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਜਾ ਪਲਹਨ (ਬਲੀਸਾਰ ਸੈਨ ਸੋਲੰਘੀ) ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਛੇਤੀ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਮੋਂਡਾਹ ਸਵਰਗ ਪਧਾਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਰਾਵਲ ਬਭਰ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਮਨ ਚੈਨ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਦੇਸਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਾਪੀ ਰਾਓ, ਅਣਖੂ, ਮਾਲ ਪਸਾਓ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਰਾਵਲ ਬਭਰ ਬੜਾ ਸਾਧੂ-ਸੁਭਾ, ਨੇਕ ਅਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਕ ਖਾਸ ਫ਼ਿਰਕਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਕ ਤਾਜਰਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਆਇਆ ਜਿਹਨਾਂ ਪਾਸ ਇਕ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਬੜਾ ਸਪੁਤਰ ਦੇਸਾਜ ਆਪਣੇ ਇਕ ਭਰਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਉਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਰਵਾ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੱਚਾ ਰਾਏ ਸੀ। ਸੱਚਾ ਰਾਏ ਦਾ ਅੱਗੋਂ ਪੁੱਤਰ ਬਲਾ ਸੀ। ਬਲਾ ਰਾਏ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਰਤਨਾ ਤੇ ਜਕਾ ਜੋ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਗਰ ਨਾਥ ਪ੍ਰਹਾਰ ਵਾਲ ਮੰਦੌਰ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜ ਸੌ ਊਠ ਤਾਵਾਨ ਵਜੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਸਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਊ ਰਾਜਪੂਤ ਸਦਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਪਾਹੂ ਅਤੇ ਬਾਪੀ ਰਾਊ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪਾਹੂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਉ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੂਹ ਲਗਵਾਏ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਹੂ ਦੇ ਖੂਹ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ : ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇ ਨਾਗੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਆਨੋ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਜਦਰ ਨੇ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਦਾ ਸ਼ੂਰ ਸੈਣੀ ਕੌਮ ਉਤੇ ਵੀ ਬੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ੂਰ ਸੈਣੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੇਚੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਉਤੇ ਝੱਟ ਪਟ ਧਾਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੂਰਬੀਰ ਜਾਨਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਲੜੇ। ਪਰ ਸ਼ੂਰ ਸੈਣੀ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਖੇਚੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਦਰ ਸਰਦਾਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੌ ਸੌ ਸਾਥੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਹੰਨਮ ਨੂੰ ਪਧਾਰ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਟਮਾਰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਰਜਾ ਅਮਨ ਚੈਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੋਗਣ ਲਗੀ। ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਲਾਕਾ ਕੇਹਰ ਦੇ ਰਈਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਹਿਲੋਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਤਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਨਾਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੁਤਰੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਚਾਰੇ ਇਸ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਵਿਆਹ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਹੋਏ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਦਾਨਪੁੰਨ ਕਰਨ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ। ਚਾਰੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਪਸ ਪੋਗਲ ਆ ਗਏ ਤੇ ਅਮਨ ਚੈਨ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬੜਾ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਸੋਢ ਦਾ ਰਈਸ ਸਮੀਰ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸਾਜ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਸੀ,ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੋਟ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਪੋਗਲ ਉਤੇ, ਜੋ ਦੇਸਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ, ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿਤਾ। ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਨੂੰ ਬੇਖ਼ਬਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਵਿਚੇ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਵਾਂਗ ਖ਼ਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਜੰਗ ਤੋਂ ਦਸਤ ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਦਦਗਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਰਾਜਧਾਨੀ ਛੱਡ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਨੇ ਦਹਾਤ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਫ਼ਸੋਸ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਹਥੋਂ ਹੀ ਹਾਰ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਰਈਸ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵੀ ਆਉਂਦਾ।

ਦਹਾਤ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਨੇ ਦੋ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ। ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਰਾਜਾ ਮੇਵਾੜ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਰਾਜਾ ਜੈਸਲ ਵਿਜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਰਾਜਾ ਮੇਵਾੜ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧ ਗਿਆ। ਮੇਵਾੜ ਦੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਬਿਜੇ ਰਾਇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਾਜਾ ਦੇਸਾਜ ਦਾ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਬਣਿਆ।

ਰਾਜਾ ਬਿਜੈ ਰਾਇ : ਰਾਜਾ ਬਿਜੈ ਰਾਇ ਬੜਾ ਹੋਣਹਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ

ਵਿਆਹ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੋਲੰਘੀ ਵਾਲੀਏ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਭੋਜ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਰਾਜਾ ਬਿਜੈ ਰਾਇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਦੋ ਭਰਾ ਜੈਸਲ ਅਤੇ ਬਿਜੈ ਰਾਜ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਜੈ ਰਾਇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ।

ਰਾਜਾ ਬਿਜੈ ਰਾਇ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਦਾ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਭੋਜ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਜੈਸਲ ਦੀ ਉਮਰ 35 ਸਾਲ ਤੇ ਬਿਜੈ ਰਾਜ ਦੀ 32 ਸਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਦੀ ਗੱਦੀਨਸ਼ੀਨੀ ਦੇ ਛੇਤੀ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਜੈਸਲ ਨੇ ਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਤਾਇਆ। ਪਰ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਤੇ ਸੋਲੰਘੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਤੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਪਟਨ ਠੱਠਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਗੌਰ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਜੈਸਲ ਨੇ ਹਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗੌਰ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਹ ਗੌਰ ਜੋ ਰਾਜਾ ਪਟਨ ਠੱਠਾ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸੀ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਠੱਠਾ ਉਤੇ ਗਲਬਾ ਪਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜੈਸਲ ਨੇ ਰਾਜਾ ਗੌਰ ਪਾਸੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜੈਸਲ ਨੇ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਜੁਆਨਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੱਥ ਦਿਖਾਏ, ਜਾਨਾਂ ਹੂਲ ਕੇ ਲੜੇ ਪਰ ਅਖੀਰ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਦਾਨ ਜੈਸਲ ਦੇ ਹੱਥ ਆਇਆ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਚਾਚੇ ਤੇ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਰੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਗੁੱਸਾ ਰਾਜਾ ਬਿਜੈ ਰਾਇ ਉਤੇ ਭਰਾ ਜੈਸਲ ਦਾ ਸੀ ਉਹ ਗੁੱਸਾ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਉਤੇ ਕੱਢਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਫੌਜ ਜੋ ਜੈਸਲ ਦੀ ਮਦਦ ਉਤੇ ਆਈ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਲੁੱਟਿਆ। ਕਰੀਮ ਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਇਸ ਲੁੱਟ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਆਇਆ। ਪਰਜਾ ਵਿਚਾਰੀ ਬੇਦੋਸ਼ੀ ਹੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਜੈਸਲ ਰਾਓ ਨੇ ਚੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਦਦ ਲਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਕੇ ਭੱਖਰ ਵੱਲ ਪਰਤ ਗਏ।

ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ....

ਯਾਤਰਾ ਮੂਰਖ ਮੰਡਲੀ ਦੀ।

ਬਦਲੀ ਸੋਚ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨਾ
ਫਿਰਦੇ ਭਟਕਦੇ ਵਿੱਚ ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਦੇ।
ਚੰਗੀ ਲੱਗੇ ਨਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉੱਲੂਆਂ ਨੂੰ
ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੋਕ ਸਵੇਰਿਆਂ ਦੇ।
ਕਰੀ ਜਾਣ ਡੰਡਉਤ ਇਹ ਚੋਟਿਆਂ ਨੂੰ
ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਭਗਤ 'ਲਵੇਰਿਆਂ ' ਦੇ।
ਘਰੇ ਆਪਦੇ ਭੁੱਜਦੀ ਭੰਗ ਭਾਵੇਂ।
ਉੱਚੇ ਭਵਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ।
ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਨੂੰ
ਲੱਗਾ ਅਕਲ ਨੂੰ ਜੰਗ ਸਲ੍ਹਾਬਿਆਂ ਦੇ।
ਝੰਡੇ ਗੱਡ ਟਰੱਕ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ
ਮੂਰਖ ਮੰਡਲੀ ਚੱਲੀ ਐ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦੇ।

-ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ 'ਦੁਪਾਲਪੁਰ'

ਚਮਤਕਾਰੀ ਰੁੱਖ (ਪੌਦੇ)

ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁੱਖ, ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋ ਉੱਗ ਕੇ ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵੱਧਦੇ ਫੁੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਆਕਸੀਜਨ, ਲੱਕੜੀ ਆਦਿ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਚਮਤਕਾਰੀ ਲੱਛਣਾਂ ਸਦਕਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇੱਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਰਾਟ ਬੋਹੜ : ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਲਕੱਤਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬੋਟੈਨੀਕਲ ਗਾਰਡਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਬੋਹੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਇੱਕਲੇ ਰੁੱਖ ਨੇ ਏਨੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮੱਲੀ ਹੋਈ। ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਤਣੇ ਦਾ ਅਰਧ ਵਿਆਸ 13 ਫੁੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਹਵਾਈ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ 230 ਵੱਡੇ ਤੇ 3500 ਛੋਟੇ ਤਣੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਪੌਦੇ : ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ 685 ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ, ਮਕੜੀਆਂ, ਕਿਰਲੀਆਂ ਅਤੇ ਚੂਹਿਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੱਖਣ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕੁੱਝ ਦੇਸ਼ਾਂ (ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ) ਦੇ ਬਰਸਾਤੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਗਫਨੀ ਨਾਂ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਬੂਟਾ ਇੱਕ ਖੂੰਖਾਰ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਅੱਡੇ ਹੋਏ ਜਬਾੜ੍ਹੇ ਵਰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨਾਗ ਦੇ ਫਣ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੂਮੋ ਭਲਵਾਨ : ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ "ਕੋਕੋ-ਡ-ਮਰ" ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਦ੍ਰਖਤ 80 ਤੋਂ 110 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਉੱਚੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਪੱਖਾਨੁਮਾ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 32 ਫੁੱਟ ਤੇ ਚੌੜਾਈ 15 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਅਕਾਰੀ ਫ਼ਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰਾ ਬੀਜ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਰੀਅਲ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਅਤਿ ਦੁਰਲਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਆਦਮ : ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਦੇ ਸਫੇਦ ਪਰਬਤਾਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੰਡੇਦਾਰ ਕੋਨਾਂ ਵਾਲੀ ਚੀਲ ਜਾਤੀ ਦਾ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਅੱਠ ਸੌ ਚੁਤਾਲੀ (4844) ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦਰਖ਼ਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੁੱਖ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉੱਪਰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀ ਜਿਉਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦਰਖ਼ਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ "ਮਥਿਊਜ਼ਲਾ" (ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਮਨੁੱਖ) । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦਿਉਕੱਦ ਰੁੱਖ : ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੈੱਡਵੁੱਡ ਰੁੱਖ 276 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਤਣੇ ਦਾ ਲਪੇਟ (ਘੇਰਾ) 80 ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਵਜ਼ਨ 33 ਹਜ਼ਾਰ ਕੁਇੰਟਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਿਉਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਇੱਕ ਰੈਡਵੁੱਡ ਰੁੱਖ ਦੇ ਭਾਰੇ ਤਣੇ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰਕੇ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 40 ਟਨ ਭਾਰੀ ਗੇਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਕੜ ਦਾ ਘਰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੁਤਬਮੀਨਾਰ ਰੁੱਖ : ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਫੈਦੇ ਦਾ ਰੁੱਖ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਚਾਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 500 ਫੁੱਟ ਹੈ । ਇਹ ਮਿਣਤੀ 1872 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

ਮਹਾਰਥੀ ਕੱਦੂ : ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਨੂੰ 1818.5 ਪੌਂਡ ਅਰਥਾਤ ਪੰਜ ਕੁਇੰਟਲ ਪੱਚੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ (525 ਕਿਲੋ) ਭਾਰਾ ਕੱਦੂ ਉਗਾਇਆ ਹੈ।

(ਪੁਸਤਕ 'ਰੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ' - ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-ਵਿੱਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਤਿਮਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ
ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ

ਗੁਜ਼ਰੇ ਸਾਲ 2014 ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਪੂਰਬਕ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2015 ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਹੋ "ਜੀ ਆਇਆਂ" ਆਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ 31 ਦਸੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ, ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ, ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ-ਰਿਲੀਜ਼ ਤੇ ਸਰਟੀਫ਼ੀਕੇਟ-ਵਿਤਰਣ ਜਿਹੇ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਤੀਜਾ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ:- ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਤੋਂ ਉਤਸਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ, ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਲਾਈਫ਼ਲਾਈਨ ਬਲੱਡ ਡੋਨਰਜ਼ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰੂਪਨਗਰ ਅਤੇ ਰੂਪਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪੁਲਿਸਿੰਗ ਰਿਸੋਰਸ ਸੈਂਟਰ (ਸੀ.ਪੀ.ਆਰ.ਸੀ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਕੈਂਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ. ਤੇਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ.ਰੂਪਨਗਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ.ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਡਾ.ਸਕੋਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਈ ਮੈਡੀਕਲ ਟੀਮ ਨੇ ਖੂਨ ਇੱਕਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜੀ ਹੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ 101 ਖੂਨਦਾਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਖੂਨ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 66ਵੀਂ ਵਾਰ ਖੂਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਰਸੇਮ ਸੈਣੀ ਨੰਗਲ ਅਤੇ 20ਵੀਂ ਵਾਰ ਖੂਨਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਇਸ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ.ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਖੂਨਦਾਨੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਵ: ਪ੍ਰਦੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਂਪ ਦੀ ਵਿਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਦਾਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੀ.ਪੀ.ਆਰ.ਸੀ.ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਇੰਚਾਰਜ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਸੈਂਟਰ-ਇੰਚਾਰਜ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੜਵਾਲ ਤੇ ਹੌਲਦਾਰ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਕਾਰਜ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸਾਰੇ ਖੂਨਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਫ਼ਲਾਂ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ-ਯੋਗ ਸੁਗਾਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕੇਲਿਆਂ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਆਰੰਭ ਖੂਨਦਾਨ ਜਿਹੇ ਮਾਨਵਤਾ-ਪੱਖੀ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਖੂਨਦਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਾਨਯੋਗ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਜੀ ਨੇ ਖੂਨਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ:- ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਵਿੱਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਲੇਠੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਸਫ਼ਲ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ.ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੰਗਲ ਤੋਂ, ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅੰਬਾਲਵੀ ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ, ਸ.ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ, ਸ.ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਤਰਾ, ਡਾ.ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ, ਸ.ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤਾਲਾਪੁਰੀ, ਸ੍ਰੀ.ਬਲਵੰਤ ਸਨੇਹੀ, ਇੰਜ.ਸੰਜੀਵ ਸੈਣੀ ,ਸ.ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਸ.ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਬਲਾ ਤੇ ਡਾ.ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਬੇਲਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰੋਗ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਸਾਰੇ ਚੇਤੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸ.ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਹਾਸਰਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਵਾ ਕੀਤਾ ਉੱਥੇ "ਯਾਰਾ। ਤੇਰੇ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ" ਜਿਹੀ ਗਮਗੀਨ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਮੋਢੀ ਟਰੱਸਟੀ ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟਰਬਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਸਨਮਾਨ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ:- ਸਾਲ 2014 ਦੌਰਾਨ ਐਮ.ਪੀ.ਲੈਡ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਰਾਜਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਸਾਰੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਯੂਰੀਨਲਜ਼ ਤੇ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਐੱਮ.ਪੀ. ਜੀ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ. ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ.ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਸ੍ਰੀ ਭੁਪੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ੍ਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ-ਰਿਲੀਜ਼:- ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਵਲੋਂ 2011 ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਿਮਾਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦੇ 16ਵੇਂ ਅੰਕ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਸ. ਤੇਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ। ਇਨਾਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ।

ਸਰਟੀਫ਼ੀਕੇਟ:- ਵਿਤਰਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਸਫ਼ਲਤਾਪੂਰਬਕ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫ਼ੀਕੇਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਸਬੰਧੀ ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੇ ਟਿਕਾਵੀਂ ਚੋਟ ਮਾਰੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ 2000 ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ। <u>ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਤੇ ਰੰਗੀਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਭੰਗੜਾ, ਗਿੱਧਾ ਤੇ ਹੋਰ ਧਮਾਲਪਾਊ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਆਇਟਮਾਂ ਸ੍ਰੀ.ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਦੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਵਜੋਂ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਸ.ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ, ਸ.ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਯੂ.ਐਸ.ਏ.) ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।</u>

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ.ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ.ਐਲ.ਆਰ.ਮੁੰਦਰਾ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ

ਕੀਤਾ। ਪੂਰੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੈਣੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇੰਜ.ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ. ਤੇਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਦੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਇੰਜ. ਬਲਦੇਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੈਣੀ (ਰਿਟਾ.ਚੀਫ ਇੰਜ.) ਵਲੋਂ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ 25000/- ਰੁਪਏ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਰਥਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਟਰੱਸਟੀ ਸ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸ.ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਸ.ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਸੈਣੀ, ਕਰਨਲ ਵਿਨੋਦ ਚੌਧਰੀ, ਸ.ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ , ਸ਼੍ਰੀ ਸਤੀਸ਼ ਸੈਣੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤੀਸ਼ ਬੇਲਾ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ, ਸ.ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ.ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ.ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਧਮੜੈਤ, ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਭਿਊਰਾ, ਸ.ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਊਰਾ (ਜੇ.ਈ), ਸ.ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ, ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ (ਪੰਜੋੜ), ਸ.ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ, ਸ.ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ, ਸ.ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ, ਸ.ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਸ.ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੰਬੜਦਾਰ (ਮੁੰਡੀ ਖਰੜ), ਸ.ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ.ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆਂ ਤੇ ਸ.ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਤੇ ਮੋਹਤਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਸਮੂਹ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੱਖਿਆ।

ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਫਰਨੀਚਰ : ਸਾਲ 2015 ਦੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਵਲੋਂ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਪਰਲੇ ਹਾਲ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਪਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਕੁਰਸੀਆਂ, ਚਾਲੀ ਮਹਿਮਾਨ-ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀ ਸਧਾਰਨ ਕੁਰਸੀਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਦਸ ਡਾਈਨਿੰਗ ਟੇਬਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸੈਂਟਰ ਟੇਬਲ ਵੀ ਖਰੀਦ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਕੌਂਸਲ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਐਮ.ਸੀ.) ਦਾ ਸਨਮਾਨ : ਰੂਪਨਗਰ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀਆਂ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੈਣੀ ਕੌਂਸਲਰ - ਸ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ : ਪਿੰਡ ਭੱਕੂਮਾਜਰਾ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਲੀ ਸਵ: ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਦੀ ਹੋਣਹਾਰ ਪੁੱਤਰੀ ਜੁਗਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ 20 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਆਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੁਗਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਹਿਸਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਵਜ਼ੀਫੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਖਤੀ ਹਾਰਦਿਕ ਧੰਨਵਾਦ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਜਾਚ

ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲੀਏ

ਯਸ਼ਪਾਲ ਮਾਨਵੀ 'ਰਾਜਪੁਰਾ'

ਪਾਠਕ ਸਿਰਲੇਖ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੋਚੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠ ਹੈ। ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਦੰਭੀ ਸਾਧਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਜਾਂ ਜਾਦੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਤੂੰ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਚਲੋ ਖੋਜਣ ਚੱਲੀਏ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਪਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਲੁਕਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਗ ਅਲੱਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪਰਪੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇੱਕ ਕਥਨ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।' ਖ਼ਲੀਲ ਜਿਬਰਾਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਸੁੱਖ ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਔਖ ਵੇਲੇ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਸੌਖ ਵੇਲੇ ਸੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁੱਖ ਗ਼ਮੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰੀਏ। ਗ਼ਮੀ ਦਾ ਪਰਦਾ ਲਹਿ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਉੱਛਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ਼ਮੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗ਼ਮ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਸੋਚੋ। ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਲਈ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਸੁਭਾਵਕ ਗ਼ਮੀ ਨਾਲੋਂ ਬੇਹਤਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਕੇ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਮੱਦਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਓ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਸੁੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੋਨੋ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ। ਭਾਵ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦਾਰੂ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਰੋਗ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੁੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਲਸੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਲਸ ਫਿਰ ਅੱਗੋਂ ਦੁੱਖ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਹਉਮੈ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਲਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਖ਼ਾਤਿਰ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦੇ ਪਲੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਡੰਡੀ ਸਮਤੋਲ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਿਹੜਾ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਹੀ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗ ਸਾਡੀ ਵਧੀਆ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਪਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਰਖ਼ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ। ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਟਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿੜਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਘੜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ। ਜੁੜਵਾਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:-

ਸੰਤਾਪ ਨੂੰ ਗੀਤ ਬਣਾ ਲੈਣਾ, ਮੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਹ ਤਾਂ ਹੈ।
ਜੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਰ ਕੋਈ, ਇਹ ਲਫ਼ਜਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤਾਂ ਹੈ।

ਪਾਠਕ! ਆਪ ਦੱਸੋ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਦੋਵੇਂ ਬਦਲਵੇਂ ਭਰਾ ਹਨ। ਦਰਦ ਭਰੇ ਗੀਤ ਹੀ ਤਾਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ-24 ਜੂਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸਾਡਾ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਵਿਰਸਾ

ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰੋਪੜ

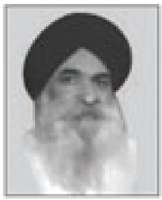

ਹਰ ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਿਆਂ "ਬੰਦ-ਬੰਦ" ਕਟਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕੋਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕੌਤਿਕ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ 281 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 24 ਜੂਨ 1734 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੇ ਨਖਾਸ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਸਾਰੀ ਖ਼ਲਕਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਭੱਟ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ

"ਹਾੜ੍ਹ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮ ਥਿਤ ਆਹੀ,ਸੂਤਹ ਸੈ ਇਕਾਨਵੇਂ ਮਾਹੀ।
ਜਾਇ ਨਿਖਾਸ ਚੌਂਕ ਕੇ ਬੀਚ। ਸੂਬੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੀਚ।
ਪਹਿਲੋਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਤਾਈਂ । ਕਾਜੀ ਫ਼ਤਵਾ ਦੀਯੋ ਸੁਣਾਈ।
ਤੇਸੇ ਗਲ ਜਲਾਦੈ ਆਇ । ਬੰਦ-ਬੰਦ ਦੀਜੋ ਜੁਦਾ ਕਰਾਇ।"

ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਭਾਈ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾ.10 ਵੀਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ,ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ,ਰੂਹਾਨੀ ਪੁਰਸ਼,ਸਮਰਪਿਤ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਫ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ "ਸ਼ਹੀਦ ਬਿਲਾਸ" ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਭੱਟ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਭਾਈ ਮਾਈਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ 10 ਮਾਰਚ 1644 ਈ. (ਬਿੱਕ੍ਰਮੀ 1701) ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਮਧਰੀ ਬਾਈ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪਿੰਡ ਅਲੀਪੁਰ (ਉਤਰੀ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰਗੜ੍ਹ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਆਪਦੇ ਦਾਦਾ ਭਾਈ ਬੱਲੂ ਰਾਓ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧੇ ਸਨ ਜੋ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਨ 1628 ਈ. ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਵਾਲੇ ਭੱਟ "ਕੀਰਤ" ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬੋਹਥ ਨੇ "ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿੰਧੀ ਵਹੀ" ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ-

"ਬਧਾਈ ਲੀ ਮਨੀ ਰਾਮ ਕੀ,ਬੇਟਾ ਮਾਈ ਦਾਸ ਕਾ,ਪੋਤਾ ਬਲੂ ਕਾ,ਪੜਪੋਤਾ ਮੂਲੇ ਕਾ ਸੰਬਤ 1701 ਬਰਖੇ ਮਾਹ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਦੁਆਦਸ਼ੀ ਰਵੀਵਾਰ ਸੁਵਾਰ,ਸੁਘੜੀ ਜਨਮ ਹੂਆ"

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਯੂ 13 ਸਾਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਮਾਈ ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਆਏ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਗੁਰੂ-ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ 15 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਰਾਇ (ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਖੈਰਪੁਰ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਸੀਤੋ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਿਤਾ ਕੇ ਆਪ ਮੁੜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਪਾਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ 30 ਮਾਰਚ 1644 ਈ. ਨੂੰ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨਾਲ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਬਕਾਲਾ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਸ ਪਿੰਡ ਅਲੀਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰੰਤੂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ (ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਆ ਪਧਾਰੇ। ਉਦੋਂ (1672 ਈ.) ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਆਸਾਮ ਵੱਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1675 ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਆਪ 1699 ਈ. ਵਿੱਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਮਨੀਏ ਤੋਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੀਜੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਤੋਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਸੰਨ 1704 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲਾ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਹਲਾਂ (ਪਤਨੀਆਂ) ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 'ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ' ਲਿਖਵਾਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ 'ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜ ਗੁਰੂ ਮਹਲਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਨ 1708 ਵਿੱਚ ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਆ ਪਈ। ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਮਹੰਤ ਚੂੜ ਮੱਲ ਵਲੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ (1709 ਈ.) ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ

ਹਿੱਸਿਆਂ; ਬੰਦਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਤੇ ਤੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਬੰਦਈ ਖ਼ਾਲਸਈ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਗਿਆਰਵਾਂ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੱਤ ਖ਼ਾਲਸਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧੜ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਤਿ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾਊ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਅਤੇ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘ, ਤੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਮਰ 90 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੀ ਦਿਵਾਲੀ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮੇਲੇ ਦਾ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉੱਧਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਧਰੋਹੀ ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ, ਛੀਨੇ ਦੇ ਕਰਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਖ਼ਬਰੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰੇ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵੇਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜਚ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਦੀਵਾਨ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਕੇ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਾਜਸ਼ ਦੀ ਭਿਣਕ ਲਾਹੌਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੈ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਦਿਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਪਾਸ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਪਰੰਤੂ ਉਸਨੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਲਈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕੱਠ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਕਿਵੇਂ ਤਾਰੀਏ? ਟੈਕਸ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਮ ਲੋਕ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਵਜੋਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਹੋਰ ਮੌਹਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਅਣਗੌਲੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਿਡਰਤਾ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਭਾਈ ਬੱਲੋ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 10 ਭਰਾ ਅਤੇ 7 ਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਲਈ ਚਲਾਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਦਾਸ (ਭਰਾ), ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ, ਸੰਨ 1675 'ਚ; ਭਾਈ ਹਠੀ ਚੰਦ (ਭਰਾ), ਸੰਨ 1688 'ਚ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ; ਭਾਈ ਸੋਹਣ ਚੰਦ (ਭਰਾ) 1691 ਚ ਨਾਦੌਣ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ; ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ (ਭਰਾ) ਸੰਨ 1696 ਚ ਗੁਲੇਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ; ਭਾਈ ਬਚਿੱਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ (ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸੰਨ 1704 ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਮਕੌਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ; ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਭਰਾ), ਭਾਈ ਅਨਿਕ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ), ਭਾਈ ਅਜਬ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ) ਤੇ ਭਾਈ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ) ਚਮਕੌਰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ; ਭਾਈ ਰਾਇ ਸਿੰਘ (ਭਰਾ),ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ; ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ (ਭਰਾ) ਸੰਨ 1708 'ਚ ਚਤੌੜਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ; ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਸਿੰਘ (ਭਰਾ) ਤੇ ਭਾਈ ਰੂਪ ਸਿੰਘ (ਭਰਾ) 1711 'ਚ ਆਲੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ) ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤਰ) ਤੇ ਜਗਤ ਸਿੰਘ (ਭਰਾ) ਸੰਨ 1734 'ਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਪੁੰਨ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਸਾਖੀਆਂ, ਪੋਥੀਆਂ ਤੇ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਟੀਕੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ-ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਕਠਿਨ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਬੰਦਈ ਖਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਸੁਲਹ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਵੀ ਸਿਖਾਇਆ। ਆਪ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ 1688 ਵਿੱਚ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ, ਸੰਨ 1690 ਵਿੱਚ ਨਾਦੌਣ ਦੀ ਜੰਗ ਅਤੇ ਸੰਨ 1700 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਸੋਢੀ ਨਿਰੰਜਣ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨਾਲ ਸੰਨ 1709 ਈ. ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਦੀ ਕਮਾਨ ਵੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਸਿਖਨ ਮੇ ਸਿੱਖ ਊਚੋ, ਭਗਤਨ ਮੇਂ ਭਗਤ ਸੂਚੋ, ਸਿਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਕਹੀਏ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ।" (ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਮੈਗਜ਼ੀਨ "ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ" ਦੇ 16ਵੇਂ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦੇ

ਜੇਤੂ ਪਾਠਕ

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਿੱਚ 20 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ 33ਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸੈਣੀ ਸੰਮੇਲਨ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 2015 ਸਮੇਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
   ਗਲੀ ਨੰ. 0/1, ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ
2. ਸ. ਨਿਰਮੋਲਕ ਸਿੰਘ
   # 52, ਫੇਜ਼ 3 ਬੀ 1, ਮੁਹਾਲੀ
3. ਮਿਸ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੈਣੀ
   # B-12/5187, ਸੁਖਰਾਮਪੁਰ ਟੱਪਰੀਆਂ ਰੂਪਨਗਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ

1. (ਸ) ਨਾਰੋਵਾਲ 2. (ੳ) ਮੰਗਲ 3. (ਸ) ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
4. (ਸ) ਮੈਂਬਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਫਾਰ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਸ
5 (ੳ) ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ 6 (ਅ) ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜਾਂਗਲੀਆਲ
7 (ਸ) ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 8 (ਸ) ਆਈ.ਐਨ.ਏ. ਫੌਜੀ 9 (ੳ) ਬਠਿੰਡਾ
10 (ਸ) ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ 11 (ਅ) ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ
12 (ੳ) ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ 13 (ੲ) ਸਵੀਡਨ 14 (ਸ) ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਡਵਾਲ 15 (ੳ) 2,82, 000 ਰੁਪਏ 16 (ਸ) ਰਾਜਾ ਕੇਹਰ
17 (ਸ) ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਰੂਪਨਗਰ 18 (ਅ) ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ
19 (ੳ) ਦੌੜ 20 (ਸ) ਅਭਿਨਵ ਬਿੰਦਰਾ

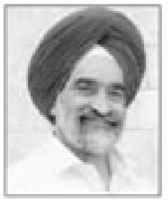

ਨਾਦਾਨੀ ਤੋਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ

ਡਾ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਕਾਢਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ - ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਕੁਦਰਤ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨਿਰਜੀਵ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਸਜੀਵ ਹਨ। ਨਿਰਜੀਵ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਤਾਰੇ, ਗ੍ਰਹਿ-ਉਪਗ੍ਰਹਿ, ਪਹਾੜ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਚੇਤੰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮੱਰਥ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਟਕਰਾਉ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਜੀਵ ਵਸਤੂਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਬਦੀਲੀ (ਵਿਕਾਸ) ਪ੍ਰਤਿ ਚੇਤੰਨਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੇਤੰਨਤਾ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਨਿਰਜੀਵ ਤੇ ਸਜੀਵ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖ ਆਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਦੂਜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨਾਦਾਨ (ਲਾਚਾਰ) ਜੀਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਹੀ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਵਸੀਲੇ ਤੇ ਸਾਜ਼ੋ ਸਮਾਨ ਖੋਜ ਲਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰੰਤਰ ਵਧਦੀ ਗਈ।ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਲਾਲਸਾ ਇੰਨੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਸਲ ਦੇ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਖੋਜਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਵਸ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਪੜਾਅ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਬਗੈਰ ਉਹ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਧ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਹਤਵਪੂਰਨ ਵਿਗਿਆਨ ਕਾਢਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਇਸ ਲੇਖ-ਲੜੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ/ਆਰੰਭਿਕ ਯੁੱਗ:-

ਅੱਜ ਤੋਂ 26-27 ਲੱਖ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਇਹ ਆਰੰਭਿਕ ਦੌਰ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਅਤਿ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ,ਕੱਪੜਾ,ਪੱਥਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ, ਪਹੀਆ, ਧਾਤਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਸੰਦ, ਸਧਾਰਨ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਲੀਵਰ ਤੇ ਪੇਚ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ।

1) ਪੱਥਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਸੰਦ (26 ਲੱਖ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਕਾਢ ਚਕਮਾਕ ਪੱਥਰ (ਗੀਟ੍ਹਾ) ਦੀ ਕੱਢੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁਢਲੇ ਹਥਿਆਰ ਗੁੱਲੀ,ਨੇਜ਼ਾ, ਕੁਹਾੜਾ, ਬਲੇਡ (ਪੱਤੀ) ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ 10000 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜਨ, ਭੰਨਣ, ਪੀਹਣ, ਚੀਰਨ ਤੇ ਛੇਕ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਦਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਤੇ ਛਿੱਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਕੱਜਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆ। ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਦਰਖਤ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸਨੇ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਝੌਪੜੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ।

2) ਉਪਯੋਗੀ ਅੱਗ (14 ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਅੱਗ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸੋਮਾ ਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ੀ ਬਿਜਲੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਅੱਗ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਗਰਮ ਰੱਖਣ, ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਪੱਗ ਡੰਡੀਆਂ ਤੇ ਖੇਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਉਪਯੋਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਧਾਤ-ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾਉਣ ਤੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅੱਗ ਵਰਤਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

3.) ਰੈਣ-ਬਸੇਰਾ (ਕੋਠਾ/ਝੌਂਪੜੀ) (4 ਲੱਖ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਡਾਕਾਰ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੂੰਖਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਅੱਗਾਂ, ਤੂਫਾਨਾਂ ਤੇ ਹੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸਨ।

4) ਵਸਤਰ (4 ਲੱਖ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੀਂਹ, ਠੰਢ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਨ ਢਕਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਤੋਂ ਲਿਆ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਾਰੀਕ ਹੱਡੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜੋ 30 ਹਜਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਲਾਈ-ਸੂਈਆਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

5) ਨੇਜ਼ਾ (ਬਰਛਾ) (4 ਲੱਖ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਤਿੱਖੇ ਡੰਡੇ ਜਾਂ ਨੇਜ਼ੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਆਰੰਭਿਕ ਨੰਗਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਦੱਰਖਤ ਦੇ ਟਹਿਣੇ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਤਿੱਖਾ ਕਰਕੇ ਨੇਜ਼ਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨੇਜ਼ੇ ਧਾਤ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ।

6) ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਕੁੰਡੀ (35 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਧਾਤ-ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਸਿੰਗਾਂ, ਲੱਕੜੀ ਤੇ ਸਿੱਪੀਆਂ ਦੇ ਖੋਲਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਤੇ ਚਰਬੀ ਭਰਪੂਰ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

7) ਗਣਿਤ ਛੜੀ (35 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਸਵਾਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੱਡੀਆਂ, ਹਾਥੀ ਦੰਦਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਛੜੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਟੱਕ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਤੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਲੰਗੂਰ ਦੀ ਲੱਤ ਦੀ ਹੱਡੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਟੱਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਦ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਛੜੀਆਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾ ਹੈਨਰੀ ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

8) ਛੇਕ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਯੰਤਰ (ਡਰਿੱਲ)(35 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ):- ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਲੱਕੜੀ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਜੋ ਨੇਜ਼ੇ ਦਾ ਹੀ ਸੁਧਰਿਆ ਰੂਪ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਨੁਸ਼ ਡਰਿੱਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

9) ਤਿੱਖਾ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬਲੇਡ (30 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਪੱਥਰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਪੱਥਰ ਜਾਂ ਲੱਕੜੀ ਜਾਂ ਹੱਡੀ ਦੇ ਬਣੇ ਅਜਿਹੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਬਲੇਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੱਖੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੇਜ਼ੇ (ਬਰਛੇ) ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਥਰ ਭੰਨਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹਥੌੜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

10) ਸਿਲਾਈ-ਸੂਈ (25 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ):- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਲਾਈ-ਸੂਈਆਂ ਦੀ ਕਾਢ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਥੀ-ਦੰਦ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁੱਝ ਸੂਈਆਂ ਮਰੀਆਂ ਲੂੰਬੜੀਆਂ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਪਾਸੋ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਸਿਉਂਦਾ ਸੀ। ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਤਾਂਬਾ-ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ।

11) ਤੀਰ-ਕਮਾਨ (20 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਆਰੰਭਿਕ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਬਣੀ ਕਮਾਨ ਤੇ ਹੱਡੀ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਬਣੇ ਤੀਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਢ ਤੀਰ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਥਿਆਰ, ਨੇਜ਼ੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੀ।

12) ਰੱਸੀ (17 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਫਰਾਂਸ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਰੱਸੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਣ, ਪਟਸਨ ਜਾਂ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਰੇਸ਼ੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

13) ਸ਼ਰਾਬ (10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸ ਯੁੱਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਫ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਿਆਂ ਕਰਕੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਹੋਈ ਖਮੀਰੀਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਕਾਢ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਜੱਗਾਂ ਤੋਂ, ਆਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਚੀਨ ਵਿੱਚ 4000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ ਮੱਠ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਅਹਾਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਭਿਖਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

14) ਮਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ (10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਸੰਨ 1960 ਵਿੱਚ ਜਾਪਾਨ ਵਿੱਚ ਨਮੂੰਹਾਰਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਂਡੇ ਨੰਗੇ ਫਿਰਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਇਹ ਭਾਂਡੇ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਨਾਲ ਤਪਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

15) ਤੇਲ ਦਾ ਦੀਵਾ (10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਈ.ਪੂ.):- ਆਰੰਭਿਕ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਦੀਵੇ ਪੱਥਰ ਜਾਂ ਸਿੱਪੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਚਰਬੀ ਤੇਲ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਦੀ ਵੱਟੀ (ਬੱਤੀ) ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਤੇਲ ਦਾ ਦੀਵਾ ਪੱਥਰ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜੈਤੂਨ ਤੇਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਦੀਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬਲਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ।

16) ਦਾਨਿਆ ਦੀ ਕੋਠੀ (9500 ਸਾਲ ਈ.ਪੂ):- ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਦਾਨਿਆ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਾਰਡਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 9 ਫੁੱਟ ਵਰਗਾਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵਜੋ ਥਾਂ ਥਾਂ ਘੁੰਮਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

17) ਧਾਤ ਕਾਰਜ (8700 ਸਾਲ ਈ.ਪੂ):- ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 8700 ਈ.ਪੂ. ਦਾ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਾਤਾਂ ਨਾਲ ਗਲਵਕੜੀ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾ ਲਈ ਸੀ। ਸੰਨ 5000 ਈ.ਪੂ. ਤੱਕ ਤਾਂਬੇ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਵਿਚੋ ਇਸ ਧਾਤ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਸੰਨ 4000 ਈ.ਪੂ. ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਣੇ ਅਤੇ ਤਾਂਬੇ ਵਿੱਚ ਆਰਸੈਨਿਕ ਧਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਰਸੈਨਿਕ ਕਾਂਸਾ ਬਣਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੰਨ 3500 ਈ.ਪੂ. ਤੱਕ ਟੀਨ ਤੇ ਤਾਂਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਾਂਸਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਲੋਹਾ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਥੋੜੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਟੀਲ ਬਣਾਈ ਗਈ।

18) ਸ਼ੈਹਣੀ (7500 ਈ.ਪੂ.):- ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਈ.ਪੂ. ਦੇ ਸ਼ੈਹਣੀ ਵਰਗੇ ਸੰਦ ਜੋ ਕਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹਨ,ਪਰੰਤੂ ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਹਣੀ 7500 ਈ.ਪੂ. ਵਿੱਚ ਈਜ਼ਾਦ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਟਾਨਾਂ ਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤਰਾਸ਼ੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਂਸੀ-ਯੁੱਗ ਤੱਕ ਸ਼ੈਹਣੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

19) ਇੱਟਾਂ (7500 ਈ.ਪੂ.):- ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾ ਨਾਲ ਘਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੰਨ 7000 ਈ.ਪੂ. ਤੋ 6400 ਈ.ਪੂ. ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਜਾਰਡਨ ਤੇ ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਟਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪੱਥ ਕੇ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਸੁਕਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਚਿਣ ਕੇ ਮਕਾਨ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋ ਬਾਅਦ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਸਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ, ਰੇਤ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੋਲ ਪਾ ਕੇ ਕੱਚੀ ਇੱਟ ਬਣਾਈ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 2000 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗ੍ਰੇਡ ਤਕ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਪਕਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

20) ਗੱਡਾ (7000 ਈ.ਪੂ.):- ਆਦਿ ਵਾਸੀ ਮਨੁੱਖ ਮੱਝਾਂ / ਭੈਂਸਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਭੋਜਨ ਵਜੋਂ ਖਾਣ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਤੰਬੂ ਬਣਾਉਣ ਹਿਤ ਵਰਤਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਭਾਰਾ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਘਰੇਲੂ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਗੱਡੇ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਜਿਸਨੂੰ ਭੈਂਸਾ ਹੀ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕੁਤਿਆਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ।

21) ਜੁੱਤੀ (7000 ਈ.ਪੂ):- ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਜੁੱਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੱਸੀ, ਪੱਤਿਆ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜੁੱਤੀ ਵਰਤਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਤੇ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਆਈ ਕਮੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭਕ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜੁੱਤੀ ਪਹਿਨੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਤੁਰਨ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਕਠਿਨ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਪੈਰ ਦਾ ਬਚਾਓ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ।

22) ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਕੱਪੜਾ (6500 ਈ.ਪੂ):- ਕੱਪੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਪਦਾਰਥ ਨਮਦਾ (ਫੈਲ੍ਹਟ) ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਤੇ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੱਪੜਾ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਬੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੰਨ 1962 ਵਿੱਚ ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਇੱਕ ਕਾਰਬੋਨਾਈਜ਼ਡ ਕੱਪੜਾ 6500 ਈ.ਪੂ. ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲੀ ਬੂਟੇ ਜਾਂ ਭੇਡ ਦੀ ਉੱਨ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਯੂਨਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਪੜੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜੋ 5000 ਈ.ਪੂ.ਪਹਿਲਾਂ ਸਣ ਤੇ ਸਨੁਕੜੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ 4000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ ਇਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਵਾਟਰ ਅਤੇ ਬਰਸਾਤ ਸਮੇ ਵਰਤਨ ਯੋਗ ਬਣਾ ਕੇ ਛਤਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਣਾਇਆ।

ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਲਈ ਯੋਗ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੈਣੀ

(ਲੜੀਵਾਰ)

ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਰਮ ਉਦੇਸ਼-ਸੱਚਾ ਆਨੰਦ, ਸਰੀਰ, ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਠੋਰ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਨਾਲ ਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਸਰਵਵਿਆਪਕ, ਸਰਵਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਵਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਪਤੰਜਲੀ ਨੇ ਯੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ; ਯਮ, ਨਿਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ, ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਯਮ,ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ;ਨਿਯਮ,ਆਪਣੇ ਵਤੀਰੇ (ਵਿਵਹਾਰ) ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ; ਆਸਣ,ਸਰੀਰ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ; ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ,ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ; ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਕਰਨ ਲਈ; ਧਾਰਨਾ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ; ਧਿਆਨ, ਮਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਸਮਾਧੀ,ਯੋਗ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਨਿੱਗਰ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਗਾਉਣਾ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਰੀਰ,ਮਨ,ਬੁੱਧੀ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ,ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ, ਸਮਾਜ, ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਯੋਗ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਖ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਯੋਗ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਅਤੇ ਨਿਯਮਬੱਧ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਅੱਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਦੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਲਚਕ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ, ਖੂਨ ਦਾ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਹਾਓ, ਤਾਕਤਵਰ ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਸਾਹ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਤੰਤੂ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ,ਦਿਮਾਗ,ਗੁਰਦੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਦੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤਣਾਓ-ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਥੱਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ।ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਆ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰਕ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਤਰ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਦਿਮਾਗੀ ਚੇਤਨਤਾ, ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਇਕ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਯੋਗ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਯੋਗ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ, ਵਸਤੂਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਲਪਨਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਤਰਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਯੋਗੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਆਤਮਿਕ ਹੈ। ਉਹ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ,ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰ੍ਹੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਥੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਗਿਆਨ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ,ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਚ ਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਦਾਰਥਕ ਗਿਆਨ ਤੇ ਤਰਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਸੱਚ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਦਲਦਾ ਨਹੀਂ।ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰੋਧ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੇਟ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਕੰਮ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਨਾਲ ਲੋਭ ਅਤੇ ਸਵਾਰਥ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਕਿੱਥੇ ਟਿੱਕਦੇ ਹਨ?

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵੁਕਤਾ,ਭਾਵ-ਆਵੇਸ਼, ਕਾਰਜ ਆਦਿ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਹੈ।ਜਿਵੇਂ ਕਾਰ ਦੀ ਚਾਲ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸਦੀ ਬਰੇਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਦੌੜਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੇ ਰੁੱਕ ਨਾ ਸਕੇ, ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਲੈਣਾ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਸਹੀ ਉਪਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪੈਸਾ ਚੰਗਾ ਕਮਾਵੇ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਯੋਗ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ, ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾਪਣ,ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਪਣਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਸਰਵਭੂਤਹਿੱਤੇਰਤਾ; ਅਰਥਾਤ ਵਿਅਕਤੀ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ-ਦਵੈਸ਼ ਆਦਿ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਯੋਗ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਨਫਰਤ, ਭੇਦ-ਭਾਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ, ਸਰਲਤਾ, ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵੱਧਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੀ (ਮੰਦਭਾਵਨਾ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚੰਗੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਯੋਗ ਆਪਣੇਪਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਝੁਕਾਓ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀ ਦਿੰਦੇ ਘੱਟ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੋਗ ਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਆਚਰਣ ਮੰਗਤੇ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਕ ਚੰਗੇ ਧਨਾਢ ਵਰਗਾ ਆਚਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ

ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਗਏ।

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਦੋ ਮਹਾਂਰਥੀਆਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ

ਇੰਜ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ

ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਜਦੋਂ ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖ਼ਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਸ ਔਖੇ ਮੌਕੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਤੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਖੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਵੈਸੇਵੀ ਸਮਾਜਕ ਅਦਾਰਾ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਇਸਦੇ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਮਹਾਂਰਥੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਥੰਮਾਂ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਕੰਬ ਉੱਠਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਸੈਣੀ :

ਨੇਮ ਨਾਲ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਅਤਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤੇ ਨੇਕ ਟਰੱਸਟੀ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਕਹਿ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਹੋਇਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੇਟ ਦਰਦ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ "ਭਾਪਾ ਜੀ" ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 30 ਦਸੰਬਰ 2014 ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਨੂੰ ਅਤਿ ਦੁਖਦਾਇਕ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੀ ਸਦਾ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟਰੱਸਟੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਅਣਕਿਆਸੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਹੱਕਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਸੰਨ 1940 ਵਿੱਚ ਸੈਣੀ (ਬਣਵੈਤ) ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕੌਂਸਲ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪਲੰਬਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ - ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕੱਤ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਸਿਖਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬੇਟੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੀਮਿਤ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਲਈ ਵਧੀਆ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੋਤੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪੋਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਸਾਊ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੀ, ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਸਾਜ਼ੋਸਾਮਾਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਹਰ ਵੱਡੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਹਰ ਇੱਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਸੂਝ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਦੋਖੀ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਲਈ ਜੇ ਕਿਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਰਨਯੋਗ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇਸ ਸਦਮੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਜੁਟਾਇਆ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਪਿਰਤਾਂ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲੰਬੜਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ :

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਅਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਸੈਣੀ ਦੇ ਅਕਾਲਚਲਾਣੇ ਦੇ ਸਦਮੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਲੰਬੜਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਹ 15 ਫਰਵਰੀ 2015 ਦੀ ਸਵੇਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਟੇਕਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਕੁ ਵਜੇ ਆਪਣਾ ਭੌਤਿਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਗਏ ਹਨ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਨੇ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਲੰਬੜਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਅਤਿ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਥੰਮ੍ਹ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਨਾਉਣੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਦਿੱਖ ਤੇ ਦਬਦਬੇ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਹੁਕਮਨੁਮਾ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਲੰਬੜਦਾਰ ਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੇ ਖਾੜਕੂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਬਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੋਪੜ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਚਲਦਾ ਫਿਰਦਾ

ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਧ ਵੀ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਈਰਖਾ, ਰਾਗ-ਦਵੈਸ਼, ਸੁੱਖ-ਸੁੱਖ, ਲਾਭ-ਹਾਨੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤ-ਹਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਡੇ ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤ ਤੱਕ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਤਮ ਸਥਿਤੀ ਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ-ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਤੇ ਸਡੌਲ ਬਣਾਉਣਾ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣਾ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਬਣਾਉਣਾ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਉਦਮੀ ਬਣ ਜਾਣਾ; ਜੇਕਰ ਆਪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ, ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਹੋਵੇ, ਤੇਜ਼ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ,ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹੀਏ,ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਬੇਦਾਗ ਨੈਤਿਕ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇ,ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਬਣੀ ਰਹੇ, ਮਨੁਖੱਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮੜਦਾ ਰਹੇ, ਬੇਦਾਗ ਨੈਤਿਕ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਗੂੜ੍ਹਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯੋਗ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਤੇ ਨਾ ਛੱਡੋ। (ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ)

-ਰੂਪਨਗਰ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀਆਂ

× ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਆਵਾਸ ਕਲੋਨੀ ਲਈ ਬੁਕਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ

ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਕਲੋਨੀ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ 40 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਟਿੱਚਾ ਮਿੱਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨੂੰ 7 ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇ 100 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਇਹ ਹਨ - ਫਲੋਰਿਡਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਡਾਕਟਰੇਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਰਿਤਿਕਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਸਾਦ। ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਰਿਹਾਇਸੀ ਪਲਾਟ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੁਲਾੜੀ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

× ਭਾਰਤ ਹੁਣ 5000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਮਾਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲੀ ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਅਗਨੀ - 5 ਨੂੰ ਸਫ਼ਲਤਾਪੂਰਬਕ ਦਾਗ ਕੇ ਮਾਣਭਰਪੂਰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਜ਼ਾਇਲ 10 ਕੁਇੰਟਲ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ 5000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਮਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੜਕ ਜਾਂ ਰੇਲਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦਾਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਜ਼ਰਬਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਮਲਾ ਸਮਰਥਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ । ਭਾਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ।

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦਾਨੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ

1. ਹਵੇਲੀ ਕਲਾਂ (ਰੂਪਨਗਰ) ਦੇ ਮੂਲਵਾਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਰਿਟਾ. ਇੰਜਨੀਅਰ) ਨੇ ਦੋ ਲੱਖ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ (2,25,000) ਭੇਜੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਪਾਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਨਾਲ ਲੋੜਵੰਦ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

2. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਮਿਅੰਤੀ ਸੈਣੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਲਬਾਗ ਰਾਏ ਸੈਣੀ (ਰਿਟਾ. ਐਸ.ਪੀ.) ਅਰੇਰਾ ਕਲੋਨੀ, ਭੂਪਾਲ (ਐਮ.ਪੀ.) ਨੇ ਮਾਤਾ ਬਸੰਤ ਕੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ, ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

3. ਇੰਜ. ਬਲਦੇਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੈਣੀ (ਰਿਟਾ. ਚੀਫ਼ ਇੰਜਨੀਅਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ) ਨੇ ਕਾਕਾ ਰਾਮ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਨੂੰ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ (25000) ਰੁਪਏ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

4. ਨੂੰਹੋਂ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ) ਦੇ ਮੂਲਵਾਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਣੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟਰਸਟ ਨੂੰ ਗਿਆਰਾਂ ਲੱਖ (1100000) ਰੁਪਏ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਨਾਲ ਲੋੜਵੰਦ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮਾਣਭਰੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੀ ਵਧਾਈ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਟੈਨਿਸ ਸਟਾਰ ਲਿਏਂਡਰ ਪੇਸ ਨੇ ਮੈਲਬਰਨ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ) ਵਿਖੇ ਖੇਡੇ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਓਪਨ ਦਾ ਮਿਕਸਡ ਡਬਲਜ਼ ਗਰੈਂਡਸਲੇਮ ਖਿਤਾਬ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸਦਾ 15ਵਾਂ ਗਰੈਂਡਸਲੇਮ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਵਿੰਬਲਡਨ, ਚਾਰ ਯੂ.ਐੱਸ.ਓਪਨ, ਤਿੰਨ ਫਰੈਂਚ ਓਪਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਓਪਨ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।

ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਲੰਬੜਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਟੇਕਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜ ਲੜਕੀਆਂ ਹਨ। ਸ. ਟੇਕਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫ਼ਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨੀ ਪੁਰਜੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਜ਼ਤਯਾਫ਼ਤਾ ਹੈ।

ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਸਾਢੇ ਕੁ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ, 'ਆਪਣਾ ਘਰ' ਅਤੇ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਕ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੀ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰੂਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਚਲਦੇ "ਆਪਣਾ-ਘਰ" ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਵਿਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਹ ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣਾ, ਤੇ ਹਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਤੇ ਮਖੌਲ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨੇਮ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਲੇਖ ਰਾਜ ਮੁੰਦਰਾ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ-ਸਾਥੀ ਤੇ ਲੰਗੋਟੀਏ ਯਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੋਕ-ਝੋਕ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਗਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੰਬੜਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੈਟਰੀਕੁਲੇਟ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਣਿਤ ਵਿਸ਼ਾ ਹਰਮਨਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਭ ਵਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਰੂਪਨਗਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੀਟੀਜ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਵੀ ਮੁੱਢਲੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਹ 92 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰੇ ਚੇਤੰਨ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਨ।

18 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈੱਡ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਦਲੇਰੀ, ਸਿਆਣਪ, ਸਮਾਜਸੇਵਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਲਾਅ ਜਿਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਬਖਸ਼ੇ।

ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਲਕਦਾ ਇਕਰਾਰ ਹਾਂ।
ਖ਼ੁੱਦ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਾਂ।
ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੱਸੀ ਫਿਰਦਾ
ਦੀਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਹਾਂ।

– ਕਰਮਜੀਤ ਲਸਾੜਾ (ਅਮਰੀਕਾ)

ਇਕ ਪਰੀ ਕਹਾਣੀ

ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਫੁੱਲ

250 ਬੀ.ਸੀ. ਸਮੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵੇ। ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਇਸਤਰੀ ਲੱਭੀ ਜਾਵੇ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀਆਂ ਬੁਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੀ ਇਕ ਨੌਕਰ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਉਣੀ ਚਾਹੀ।

ਵਿਆਹ ਦੀ ਇੱਛੁਕ ਹਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੀਜ ਤੋਂ ਬੂਟਾ ਉਗਾਉਣਾ ਸੀ ਜੋ ਫੁੱਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਗਰੀਬ ਕੁੜੀ ਭਾਵੇਂ ਬਾਗਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੀ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ। ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਪਰ ਬੀਜ ਨਾ ਪੁੰਗਰਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟਦਾ ਜਾਪਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੇ ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਗਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਉੱਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਭ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਅੱਗੇ ਫੁੱਲ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਸਨ। ਗਰੀਬ ਕੁੜੀ ਨੇ ਬੂਟੇ ਬਗੈਰ ਹੀ ਗਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਾਕੀ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਗਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਸਨ।

ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਗਮਲੇ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਜਾਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਲੜਕੀ ਉਹਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣੇਗੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਠਰ੍ਹਮੇ ਨਾਲ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਪਿਛਲਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ, "ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਔਰਤ ਨੇ ਹੀ ਉਹ ਫੁੱਲ ਉਗਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਫੁੱਲ ਹੈ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਫੁੱਲ। ਜੋ ਬੀਜ ਮੈਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਿਪੁੰਸਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫੁੱਲ ਉੱਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ।" ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਗਮਲੇ ਫੜੀ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਪੁਨਰ-ਕਥਨ
ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਸੈਣੀ।

ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਮੰਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੌਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਦਵਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਕੇਵਲ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

–ਪੰਚਤੰਤਰ

ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ
ਕਿਉਂਕਿ
ਮੈਂ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇੱਕ ਫਿਲਾਸਫਰ

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ

ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ

ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ

ਡਾ. ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ
ਪਟਿਆਲਾ

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਸਰਸ਼ਾਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਅਜੀਤ' ਦੀ ਰੂਹੇਰਵਾਂ, ਇੱਕ ਨਿਧੜਕ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਇੱਕ ਸਿਰਲੱਥ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆ, ਇੱਕ ਆਹਲਾ ਇਨਸਾਨ, ਇੱਕ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਨਾ ਤਬੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਸੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 'ਹਮਦਰਦ। ਇੱਕ ਉੱਦਮੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਜਿਹੜੀ 64 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰੇ ਵੀ 18-18 ਘੰਟੇ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ।

ਇੱਕ ਸੁਹਿਰਦ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮੁੱਚੀ ਲੁਕਾਈ ਦਾ ਦਰਦ ਤੇ ਮੋਹ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਰ ਅਦਨਾ ਤੇ ਆਹਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹਮਰਾਜ਼ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦਰਮਿਆਨਾ ਕੱਦ, ਕੁਝ ਭਾਰੀ ਸਰੀਰ, ਇੱਕ ਕੰਨ ਤੇ ਨੱਕ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਐਨਕ ਦੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਮੇਲ ਤੱਕ ਝਾਕ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਬੁਲ੍ਹ, ਚੌੜਾ ਮੱਥਾ ਪਰ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਦਿੱਖ। ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਸ਼ਾਂਤ ਮੁਦਰਾ ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਜਲੌਅ ਝੱਲਿਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ, ਗੁੱਸਾ ਸਹਾਰਿਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਲੀਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅਪਣੱਤ ਭਰੀ ਗੱਲਬਾਤ। ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦਾ ਦਰਦ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਘ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਸੂਰਜ- ਨਵੇ ਸੁਪਨੇ ਸਜਾਉਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮੀਲਪੱਥਰ ਗੱਡਣ ਵਾਲਾ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਬੰਗਾ ਲਾਗੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੱਦੀ ਮੱਟ ਵਾਲੀ ਪਿੰਡ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੈਣੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰ-ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਬਣਿਆ। 1918 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਲੱਭੂ ਰਾਮ ਨੇ ਖ਼ਬਰੇ ਕਦੇ ਇਹ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਫ਼ਖ਼ਰ ਬਣੇਗਾ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਸਮੇ ਕਰਜ਼ਈ ਬਣੇ ਕਿਸਾਨ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਦੇ ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਜ਼ਈ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ (ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਂਪ ਕੇ)। ਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਭੂਆ ਨੇ ਮਿੱਠੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਸੰਗ ਅਜਿਹੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਬਾਲ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਉਹ ਜੀਵਨ ਭਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ, ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

'ਹਮਦਰਦ ਲਿਖਤ 'ਯਾਦ ਬਣੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਦੀ ਸਤਰ ਸਤਰ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 'ਹਮਦਰਦ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਹੀ ਗਾਥਾ ਹੈ। ਵੀਹਵਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਨੌਂਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਚਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 1939-40 ਤੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਹਾਲਾ ਖੁਰਦ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪਾਰਟੀ, ਯੁਗ ਪਲਟਾਊ ਦਲ ਦੇ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਇੰਚਾਰਜ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਇੰਚਾਰਜ ਹੁੰਦਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1942 ਦੀ 'ਦੇਸ਼ ਛੱਡੋ. ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸਾਹਿਤ ਛਾਪਣਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਹੁੰਦਾ। 'ਅਜੀਤ ਉਰਦੂ' ਲਈ 1944 ਤੋ 1957 ਤਕ ਦੀਆਂ ਸੰਪਾਦਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ, 1955 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ 'ਅਜੀਤ' ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਿਆ। 'ਤਸਵੀਰ' (ਅਰਧ ਫ਼ਿਲਮੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰਿਸਾਲਾ) ਵੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਵੀ ਅਤੇ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ' ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਸਿਕ ਰਿਸਾਲਾ ਵੀ (ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਰਜਿੰਦਰ ਨੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ)। ਇਹ 'ਹਮਦਰਦ ਦੇ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨਾਂ, ਅਮੁੱਕ ਲਗਨ, ਕਠਿਨ ਤਪੱਸਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਸਿਰੜ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖ਼ੂਨ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾਇਆ ਸੀ, ਫ਼ਾਕੇ ਕੱਟੇ ਸਨ, ਰਾਤਾਂ ਜਾਗੀਆਂ ਸਨ, ਬੀਵੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਗਣੇ ਵੇਚੇ ਸਨ, ਘਰ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾਅ ਤੇ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਉਹੀ 'ਅਜੀਤ' ਉਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦਿਆ -ਜੀਅ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਦਿਨ ਭਾਵ (6 ਅਗਸਤ 1984) ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਇਸ਼ਾਇਤ ਸਵਾ ਲੱਖ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਢਾਈ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ (ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਉਸ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਸਪੁਤਰ ਸ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਵੀ ਬੱਝਦਾ ਹੈ)। ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਹੀ ਆਫ਼ਸੈੱਟ ਤੇ ਕੌਮਸੈਂਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜੀਤ ਲਈ ਕੀਤੀ। ਅਜੀਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਦਿੱਖ, ਸੁਹਣੀ ਛਪਾਈ ਤੇ ਵੱਧ ਵਿਕਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਹੁੰਦੀ। ਕੰਪੋਜ਼ੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਨਿਊਜ਼ ਸੰਪਾਦਕ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਰੋਹ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਬਚ ਸਕਦੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਛਪਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ।

ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 'ਹਮਦਰਦ' ਇਕ ਬਹੁਪੱਖੀ ਲੇਖਕ ਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਲੇਖਕ, ਕਵੀ, ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਰਚੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਨ ਲਈ ਵਿਵਿਧ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਜਾਸੂਸੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਾਵਲ ਵੀ ਦਰਜਨਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ। ਜ਼ੀਨਤ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ, ਟੱਕਰ, ਮੇਕਅੱਪ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ 20-22 ਛਪਣੇ ਹਨ। ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ, ਅੱਖੀ ਡਿੱਠਾ ਰੂਸ (1972-73 ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੁਸਤਕ) ਤੋ ਇਲਾਵਾ ਗ਼ਜ਼ਲ, ਮਾਡਰਨ ਗ਼ਜ਼ਲ, ਕਾਕਟੇਲ, ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਰੰਗ ਸੁਗੰਧ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੀ ਸ: ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 'ਹਮਦਰਦ ਨੂੰ ਅਦਬੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਮਰਤਾ ਬਖਸ਼ਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਗਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਕਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਐਮ. ਏ. ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਥਾਂ ਦਿਵਾਉਣ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਰੰਪਰਿਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖਣ, ਗਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਬਹਿਰਾਂ, ਅਰੂਜ਼ ਤੇ ਪਿੰਗਲ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 'ਹਮਦਰਦ। ਉਸਨੇ ਗਜ਼ਲ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇਕ ਸਕੂਲ ਮੰਨ ਕੇ

ਚਲਾਇਆ। ਪ੍ਰਖ਼ਤਾ ਗਜ਼ਲਗੋਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ, ਸਿਖਾਂਦਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂਸ਼ੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ। 'ਅਜੀਤ ਭਵਨ' ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਰਬਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ, ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨੀ, ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪਵਾਏ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ (ਭਾਵੇਂ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਾਕਾ ਸਮੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਦਿਲਦਾਦਾ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਬੰਸਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਚਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਗਰੀਬ ਕਰਿੰਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ (ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ) ਵੀ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਵੀ, ਜ਼ਹੀਨ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਵੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ। 'ਅਜੀਤ ਭਵਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤਗਾਹ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਵਨ, ਅਪਣੱਤ ਦਾ ਭਵਨ, ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਭਵਨ। 'ਬਜ਼ਮੇ ਅਦਬ' ਦਾ ਉਹ 1950 ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਜਥੇਬੰਦੀ-'ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ' ਦਾ ਉਹ 1971 ਤੋ 1979 ਤਕ ਮੁਖੀ ਰਿਹਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਤੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਆਲ ਇੰਡੀਆਂ ਨਿਊਜ਼ ਪੇਪਰ ਐਡੀਟਰਜ਼ ਗਿਲਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕੇਦਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ। ਇੰਡੋ-ਸੋਵੀਅਤ ਫਰੈਂਡਸ਼ਿਪ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਬਰੇਜ਼ਨੇਵ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਖਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਹਮਦਰਦ' ਸੀ। ਉਹ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਵੀ ਬਾਨੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ 45-50 ਲੱਖ ਦੀ ਜ਼ਾਇਦਾਦ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੇ ਹੀ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।'ਹਮਦਰਦ' ਸਵੇਰੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਰੱਬ ਸਬੱਬੀ ਕੋਈ ਤਾਸ਼ ਜਾਂ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਦਿਲਭਾਊ ਸਾਥੀ ਟੱਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਖੇਡ-ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਖ਼ਮੂਰ, ਬੱਸ ਸੰਪਾਦਕੀ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਡੱਟ ਜਾਣਾ, ਕੋਈ ਆਰਾਮ ਨਹੀ, ਕੋਈ ਥਕਾਵਟ ਨਹੀ, ਕੋਈ ਬੇਅਰਾਮੀ ਨਹੀ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏ, ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਤਨਹਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਛੱਡਿਆ। ਬੀਬੀ ਨਿਰੰਜਨ ਕੌਰ 'ਹਮਦਰਦ'-(ਸ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ) ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਸਾਕਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਮੋਹ ਪਾਲਿਆ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਹਮਦਰਦ. ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਗਜ਼ਲਗੋ/ ਕਵੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਕਦਰਦਾਨ ਵੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਦੇ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕਿਆ ਕਰਦਾ।

ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਉਹ ਖੂਬ ਘੁੰਮਿਆ ਫਿਰਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਰੂਸ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਜਮਾਇਕਾ, ਨਿਪਾਲ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਦਿਲ ਰੋਗ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਖੁੰਝਾਏ ਵੀ।

ਉਸਨੇ 64 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਵਿਕਾਸ' ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਪੰਨਿਆ ਦਾ ਸੋਧਪ੍ਰਬੰਧ ਲਿਖ ਕੇ ਡਾਕਟਰੇਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਐਮ.ਏ.(ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ), ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ. ਪਾਸ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀ। ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਰਭੈ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ 'ਹਮਦਰਦ ਟਰੱਸਟ' ਵਿਚ ਵੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੱਦਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ। ਗਰੀਬ/ ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ।

ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਕ ਸੰਸਥਾ, ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਬਣੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 'ਹਮਦਰਦ' ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਹੈ। ਸੈਣੀ ਕੌਮ ਦਾ ਬੁਲੰਦ ਸਿਤਾਰਾ ਭਾਵੇਂ 'ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਾਕੇ' ਦੀ ਭੇਟ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਪਰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਇਕ ਕਾਰਵਾਂ, ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ।

ਪਰਜਾਤੰਤਰ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ
ਨੰਗਲ

ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਰਜਾ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਪਰਜਾਤੰਤਰ।
ਰੋਟੀ ਦੇ ਛਾਬੇ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਅਸੀਂ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਬੰਦਰ।
ਸਾਡਾ ਆਸ਼ਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ, ਜਾਈਏ ਬਣ ਮਨਿਸਟਰ।
ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਬਣੀਏ, ਗਵਰਨਰ ਜਾਂ ਅੰਬੈਸਡਰ।
ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਨੇਤਾ ਲੋਗ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਘੁਟਾਲੇ,
ਓਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੇੜੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਡੋਬੇਗਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ?
ਲਹਿੰਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਲੇਕਿਨ ਜਾਣਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ,
ਸਾਡੀ ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿੱਚ, ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਅੰਤਰ।
ਕਰਨ ਧਰਨ ਨੂੰ ਜ਼ੀਰੋ ਆਪਾਂ, ਅਮਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਡਾਢੀ,
ਗੱਲੀਂ ਬਾਤੀਂ ਰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਬੜੇ ਅਡੰਬਰ।
ਆਓ ਰਲ ਕੇ ਕਰੀਏ 'ਸੈਣੀ' ਜੈ ਕੁਰਪਸ਼ਨ - ਮਾਤਾ,
ਇਮਤਿਹਾਨ ਬਿਨ ਦਿੱਤਿਆਂ ਮਿਲਦੇ, ਸੌ ਚੋਂ ਸੌ ਹੀ ਨੰਬਰ।

ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨਾ
ਵਾਸੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ
(ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਫਤਿਹਪੁਰ ਦੁਸੜਕਾ) ਜੋ ਕਿ
17ਵੀਂ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪੈਨਸ਼ਨਰਜ਼ ਕਨਫੈਡਰੇਸ਼ਨ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ

ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਜ਼ੀ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ 'ਦੁਪਾਲਪੁਰੀ'

ਕਹਾਵਤ ਤਾਂ ਇੰਝ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ 'ਜੇ ਕਾਜ਼ੀ ਸਬਕ ਨਾ ਵੀ ਦੇਊ ਤਾਂ ਘਰੇ ਵੀ ਨਾ ਮੁੜਨ ਦੇਵੇਗਾ?' ਮਤਲਬ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਾ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ, ਆਮ ਜਨਸਧਾਰਨ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਦਿੰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਘੌਲ ਨਾ ਕਰਨ। ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਤਜਰਬਾ ਹੋਇਆ। ਮੈ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਮੁੜਨ ਤੇ ਤਾਂ ਨਾ ਡੱਕਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਸਦਕਾ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਭੰਬਲ- ਭੂਸਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਆ ਪਈ। ਸਵਾਲ ਮੇਰਾ ਫ਼ਾਈਂ- ਮਾਂਈ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਿਰ 'ਚ ਆਣ ਵੜੇ ਭੰਬਲ ਭੂਸਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਮੋਹਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ! ਮੈਨੂੰ ਪਛਤਾਵਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਵਾਲ- ਅਭਿਲਾਖੀ ਬਣ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀਆ ਨਾਲ ਕਾਹਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਜੋੜ ਬੈਠਿਆ।

ਸਵਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਐਡਾ ਖ਼ਾਸ ਨਹੀ ਸੀ। ਲੋਕਸਾਜ਼ ਤੂੰਬੀ ਬਾਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਇਹਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੂੰਬੀ ਗਾਇਕੀ ਸਬੰਧੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਰੌਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੈ ਵੀ ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਲਈ।

ਤੂੰਬੀ ਸਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਏਨੀ ਕੁ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰਬੀ 'ਤੇ ਪੱਕੀ ਪਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰਬੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਦੇਖਾ- ਦੇਖੀ ਇਸਨੂੰ ਵਿਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਖ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾ ਦਾ ਉਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮੈ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਚਨਚੇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਸਾਡੇ ਆਲੇਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ੀ- ਗਮੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹਰਮੋਨੀਅਮ, ਢੋਲਕੀ, ਤਬਲਾ ਅਤੇ ਤੂੰਬੀ ਵੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੂੰਬੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਧੁੜਕੂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਿਊਂਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਠਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਡੇ ਬਚਪਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਧੌਲੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਐਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਫ਼ੋਨ ਖੜਕਾਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੰਬਦੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ "ਕੌਣ ਆ ਭਾਈ?" ਪੁੱਛਿਆ। ਮਾਈ ਨੇ ਮੇਰਾ ਅੱਗਾ-ਪਿੱਛਾ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ 'ਗਿਆਨੀ ਘਰ ਨੀ ਹੈ'।
'ਕਿਤੇ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ । ਬਾਬਾ ਜੀ?" ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ।
'ਉਹ ਨਾ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਿਆ ਹੋਇਐ।" ਮਾਤਾ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਮਈ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪਏ ਨੇ ਮੈ 'ਕਿੱਥੇ?" ਪੁੱਛ ਲਿਆ। ਅੱਗਿਊਂ ਮਾਈ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣਕੇ, ਮੇਰੀ ਖਾਨਿਉਂ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਲਾਚੌਰ ਲਾਗੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਚੁਸਮੇਂ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਹਿਮਾਂ- ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਪੱਟੇ, ਅੰਧ- ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਉਥੇ ਹਰੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਵਿਆਹਾਂ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਧਰਮ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਨੂੰ 'ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਨੌਂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਿਆ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਖ਼ੁਦ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਉੱਪਰ ਮੱਥਾ ਰਗੜਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ।' ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੂਫਾਨ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਇਕ ਨਵਾਂ ਫੁਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ।
"ਨਹੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਿਆ- ਗੁੜ੍ਹਿਆ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬਾ, ਕਬਰ 'ਤੇ ਆਪ ਨਹੀ, ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਹੋਣੈ।
"'ਮਾਤਾ ਜੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਨੇ, ਚੁਸਮੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ?."
ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਫੁਰਨੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਣਾ ਸੁਆਰ ਕੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ।
"ਨਾ ਪੁੱਤ, ਕੱਲਾ ਈ ਗਿਆ ਹੋਇਐ।"
ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੈ ਹੋਰ ਪੁੱਛਿਆ।
"'ਅੱਜ ਈ ਗਏ ਐ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਉਥੇ?"
"'ਹੋਰ ਮੱਲਿਆ। ਬੱਸ ਪਿਛਲੇ ਵੀਰਵਾਰੀਂ ਨੀ ਜਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਤੋਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਚਿਰਾਗ ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂਦਾ ਐ।"
ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੜੱਚ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮਾਈ ਨੇ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ।
'ਉਮਰ ਤੋ ਕਟੀ ਇਸ਼ਕੇ- ਬੁਤੋ ਮੇਂ ਮੋਮਿਨ
ਆਖ਼ਰੀ ਵਕਤ ਮੇਂ ਕਿਆ ਖਾਕ ਮੁਸਲਿਮਾਂ ਹੋਂਗੇ?'
ਇੱਧਰੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ ਵਰਗਾ ਝਟਕਾ ਖਾ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਸੰਭਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੂੰਬੀ ਬਾਬਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਮੇਰੀ ਸੋਚ- ਲੜੀ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਨਯੋਗ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਆ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ- ਪੁਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਕਥਾਕਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਉਤੇ ਉਹ ਬੜੀ ਦੂਰ- ਦੂਰ ਤੱਕ ਵਖਿਆਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਏਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਘਰੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਅਫ਼ਸੋਸ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਬੀਤੇ ਸਮੇ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਔਲਾਦ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੱਬ-ਹੁੱਬ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਖ਼ਾਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਹਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

"ਭਾਅ ਜੀ, ਆਖ਼ਰੀ ਸਵਾਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਫੁੱਲ ਹਰਿਦੁਆਰ ਪਾ ਕੇ ਆਇਓ" ਸੋ ਅਸੀਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੰਨ- ਬਿਨ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ 'ਗੰਗਾ ਜੀ ਗਏ ਸੀ 'ਗਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।'

ਤਾਂ-ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ

ਬਾਬੇ ਦੀ ਗਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਯਾ ਨਹੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਮਈਆ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਇਹ ਮਸੂਮੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ 'ਗਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਠਗਿਆ ਠਗਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆ ਉਹ ਕਹਾਵਤ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ, "ਅਖੇ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਗਏ ਸੀ ਰੋਜ਼ੇ, ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਗਲ ਪੁਆ ਆਏ।" ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਮੈ ਤੂੰਬੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਨਣ ਦੀਆਂ। ਹੋਰ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਸਹੇੜ ਬੈਠਾ।

ਥੋਥੇ ਕਰਮ- ਕਾਂਡਾਂ, ਥ੍ਰੱਸੀਆਂ ਰੀਤਾਂ- ਰਸਮਾਂ, ਵਹਿਮ- ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ- ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਮਿੱਥ ਮਨੌਤਾਂ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਮੇਰੇ ਭਾਈਆ ਜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। "ਸਾਡੇ ਲਾਗਲੇ ਕਸਬੇ ਰਾਹੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੋ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋ ਸਾਡੀ ਇਕ ਮੱਝ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਦੱਸ- ਭੱਖਲ ਨਹੀ ਸੀ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਫ਼ਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ 'ਸਿਆਣੇ ਕੋਲੋਂ ਅੱਜ 'ਪੁੱਛ ਪੁਆ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ।"

ਸਿੱਖ ਢਾਡੀਆਂ ਮੂੰਹੋਂ ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਗੁੱਸਾ। ਉਨ੍ਹਾ ਸਾਈਕਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੰਜਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਮੂਰਖ?' ਅਹਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਪਰ ਬਾਹਾ ਕੱਢ ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿੱਲ੍ਹ- ਕਿੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹੁੰਨੇ ਓ, ਉਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀਆ ਕੁਰਲੀਆਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਹ ' ਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਕੋਈ ਤੁਕ ਅੰਦਰ ਨਹੀ ਲੰਘਾਈ ਆਪਣੇ।"

ਕਬੀਰ ਅਵਰਹ ਕਉ ਉਪਦੇਸਤੇ ਮੁਖ ਮੈ ਪਰਿ ਹੈ ਰੇਤੁ॥
ਰਾਸਿ ਬਿਰਾਨੀ ਰਾਖਤੇ ਖਾਯਾ ਘਰ ਕਾ ਖੇਤੁ॥

*(ਲੇਖਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭੂਪਾਲਪੁਰ ਦੇ ਮੂਲਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਕੱਢ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਲੇਖਕ ਵੱਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਆਪ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹਨ।)

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਜਤਿੰਦਰ ਲਸਾੜਾ
(ਵੈਨਕੂਵਰ-ਕੈਨੇਡਾ)

ਅੱਜ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਕਦੇ ਮਿਸਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਦੇ ਜਜ਼ਬਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
ਦੌਰਾਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਕਸਰ, ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਦੇ ਦੀਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
ਜੋ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਮੁਕੱਦਰ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਗਿਲਾ ਕਾਹਦਾ,
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਯਾਰੋ ਜਹਾਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
ਜਦੋਂ ਵੀ ਚਾਹੇ ਬੁੱਤ ਘੜਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਕ ਮੂਰਤ ਦਾ।
ਕਦੇ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਦੇ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
ਅਜ਼ਬ ਹੀ ਰੰਗ ਨੇ ਵਖਰੇ, ਪਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕਰਾਰਾਂ ਦੇ।
ਕਦੇ ਤਰਸੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
'ਲਸਾੜੇ' ਤੰਦ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੱਤਾਂ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕੱਤਾਂ,
ਕਦੇ ਪੂਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਦੇ ਚਰਖਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਸਾਡਾ ਜੁਝਾਰੂ ਵਿਰਸਾ

ਮਹਾਂਸ਼ੇਰ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਜਨਬੀ ਤੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਦਾਨੀ ਨੂੰ ਮਹਾਦਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਂਸ਼ੇਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਸ਼ੇਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾਂਸ਼ੇਰ ਹੋਇਆ ਨਾ। ਹਰਾਉਣਾ ਵੀ ਦੂਰੋਂ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਪਾਈ ਹੋ ਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਸ਼ੇਰ ਮਨੁੱਖ ਸਿੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ :

ਭਾਈ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਕਾਹਨ ਕਾਛਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜਨਵਰੀ 1761 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਭਾਈ ਬਾਗੜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਏ। ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸੈਨਿਕ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਕੜੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਕੁਚਲਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ। ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਵੱਧਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਐਸੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾਇਆ ਕਿ ਹਾਥੀ ਸਹਿਮ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹੱਟ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਇੱਕਲੇ ਇੱਕੋ ਸੋਟੇ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਿਰ ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਫਾੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ :

ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਰਨੈਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ੇਰ, ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆ ਝਪਟਿਆ ਕਿ ਕਿਰਪਾਨ ਵੀ ਮਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਜਬਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਲਵਾ (ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ) ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਸਮੇਂ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਨੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਉਹ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ ਕਿ ਪਠਾਣ ਉਸਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਤ੍ਰਭਕਣ ਲੱਗੇ। ਪਠਾਣ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀਆਂ "ਚੁਪ ਸ਼ਾਂ ਬੱਚਾ, ਹਰੀਆ ਰਾਂਗਲੇ" ਭਾਵ ਬੱਚੇ ! ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਆ ਰਿਹੈ।

ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ?

ਰੁਬਾਈ

ਤਨ ਮਨ ਆਪਣਾ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਲਬੇੜ ਲਿਆ।
ਸੱਚ ਦੱਸੀਂ ਕਿ ਤੀਰਥ ਨਾਹ ਕੇ ਕੀ ਮਿਲਿਆ।
ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਨ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ।
ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕੀ ਮਿਲਿਆ।

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਇੰਜ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤੇ ਢੀਠ ਜੀਵ - ਕਾਕਰੋਚ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਜੀਵ ਦੀਆਂ 4500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 30 ਕੁ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮਨੁੱਖੀ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਾਕਰੋਚ ਨੂੰ ਰਸੋਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਘੁੰਮਦਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਨਾ ਚੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖ ਝਮਕਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਵਾਧੇ ਦੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਕਰੋਚ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਓ। ਇਸ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਖ਼ਾਸੀਅਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਇਸਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਈਏ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ :

- ਕਾਕਰੋਚ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਕੁੱਝ ਖਾਧੇ-ਪੀਤੇ ਬਗੈਰ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ 40 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਜੀਅ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਇਸਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਅੰਡੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ :

- ਕਾਕਰੋਚ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਰੋਗਾਣੂ (ਮਾਈਕ੍ਰੋਬਜ਼) ਪਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਝ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ।
- ਇਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਟ੍ਰੋਪੋਮਾਈਸੀਨ ਨਾਮਕ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਨਾਲ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਲਰਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਦਮਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੇਟ ਦੀ ਗੜਬੜੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ, ਸਾਲਮੋਨੇਲਾ ਵਾਇਰਸ (ਵਿਸ਼ਾਣੂ) ਦਾ ਵਾਹਕ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਮਨੁੱਖੀ-ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਨਮੋਨੀਆ ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਿਮੋਨਿਕ ਕੈਂਪਲਾਇਜ਼ਾ ਰੋਗਾਣੂਆਂ ਦੇ ਵਾਹਕ ਹਨ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ।
- ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਫੰਗਲ (ਉੱਲਹਰ) ਜੀਵਾਂਣੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚਮੜੀ ਦੀ ਐਲਰਜੀ ਤੇ ਦਮੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਕਰੋਚਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਦੇ ਢੰਗ :

- ਕਾਕਰੋਚ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਛਿੜਕਾਓ ਕਰੋ ਪਰੰਤੂ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੇਚਲ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਕਰੋਚਾਂ ਤੋਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕੈਂਫ਼ੂਰ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਰੱਖੋ।
- ਰਸੋਈ ਦੇ ਹਰ ਖੂੰਜੇ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ।
- ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖੋ।
- ਬਰਤਣਾਂ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਕਲੋਰੀਨ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਵੋ।
- ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਸੋਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰੋ।

ਆਪਣੇ ਅਦੁੱਤੀ ਕਲੇਜੇ (ਲਿਵਰ) ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ।

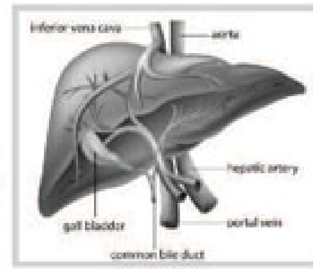

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੰਗ ਕਲੇਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰੀਬ 17 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬਾ, 20 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਤੇ 12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਮੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਭਾਰ ਲਗਭਗ 1.5 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਲੇਜਾ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? :

- ਮਨੁਖੀ ਕਲੇਜਾ ਜਖ਼ਮ ਦੀ ਲਾਗ (ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ) ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਲੈਸਟਰੋਲ ਅਤੇ ਹਰਮੋਨਜ਼ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਚਰਬੀ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਤੇ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ ਨੂੰ ਪਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਐਨਜਾਈਮਜ਼ (ਰਸਾਇਣੀ ਖਮੀਰ) ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਗਲਾਈਕੋਜ਼ਿਨ (ਸ਼ੱਕਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ), ਵਿਟਾਮਿਨਜ਼ ਤੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਲਗਭਗ 500 ਰਸਾਇਣਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਖੂਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਹਰ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੂਨ ਨੂੰ ਪੁਣਦਾ ਹੈ।

ਰੋਗੀ (ਸੁਸਤ) ਕਲੇਜੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਲੱਛਣ) :

- ਸਿਰਦਰਦ, ਗੂੜੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ, ਭੁੱਖ ਦੀ ਕਮੀ, ਪੁਰਾਣੀ ਕਬਜ਼, ਦਸਤ (ਪੇਚਸ), ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਖਾਨਾ, ਸੱਟ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਨੀਲ (ਦਾਗ) ਪੈਣਾ, ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ (ਉਦਾਸੀ), ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ (ਘਬਰਾਹਟ), ਹਾਰਮੋਨਜ਼ (ਰਸਾਂ) ਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ, ਥਕਾਵਟ, ਪੀਲੀਆ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਾਮਵਾਸ਼ਨਾ, ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਐਲਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਾਈਨਸ ਤੇ ਐਲਰਜ਼ੀ

ਕਲੇਜੇ ਦੀ ਸਿਹਤਮੰਦੀ ਲਈ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ :

- ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਨਿਯਮਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਓ।
- ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲਓ।
- ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ ਨਿਯਮਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲਓ।
- ਐਂਟੀਬਾਈਓਟਿਕ (ਰੋਗਾਣੂ ਨਾਸ਼ਕ), ਐਂਟਾਸਿਡ (ਖਟਾਸਨਾਸ਼ਕ) ਦਵਾਈਆਂ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੋ।
- ਅਲਕੋਹਲ ਤੇ ਐਸੀਟਾਮੀਨੋਫਨ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾ ਕਰੋ।
- ਕਲੇਜੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ।
- ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ (ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ।
- ਵਾਤਾਵਰਨਿਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਕਿਟਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰੱਖੋ।

ਕਲੇਜੇ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਜੜ੍ਹੀ ਬੂਟੀਆਂ :

- ਮਿਲਕ ਥਿਮਲ ਸੀਡ, ਵਾਈਲਡਕ੍ਰਾਫਟਡ ਚਾਂਨਸਾ, ਪਿਆਡਰਾ ਫਰਿੰਜਟੀ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਡਾਂਡੇਲਿਅਨ ਪੌਦੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੱਤੇ, ਬਿੱਛੂ ਬੂਟੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੱਤੇ, ਹਲਦੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਮਾਰਸ਼ਮੈਲੋ (ਮਤਮੀ) ਬੂਟੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੱਤੇ, ਯੈਲੋ ਡੌਕ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਝਾੜ ਬੇਰੀ (ਮਲ੍ਹੇ) ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਅਤੇ ਬਲ੍ਹਆ ਫਲੈਗ।

(ਫੋਰਟੀਸ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਆਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ

ਅੰਕ 16 ਦੇ ਸਫ਼ਾ ਨੰ. 18 ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ

364 ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ ਪੁੱਤਰ ਸਵ: ਸ. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ # 452,
ਗਿ. ਗ਼ੈ. ਸਿੰ. ਨਗਰ, ਰੂਪਨਗਰ
ਯੋਗਤਾ : ਡਿਪਲੋਮਾ ਇੰਨ ਸਿਵਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ
ਪੇਸ਼ਾ : ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਐਸ.ਡੀ.ਓ.

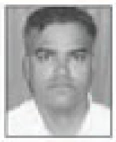

365 ਸ. ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਪੁੱਤਰ ਸਵ: ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ
52-ਬੀ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਲੋਨੀ, ਮਹਿਰੌਲੀ
(ਨਿਊ ਦਿੱਲੀ-30)
ਯੋਗਤਾ : ਅੰਡਰ ਗ੍ਰੈਜੁਏਟ ਪੇਸ਼ਾ : ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ

366. ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਗੈਤ
ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਰੂ ਰਾਮ
ਕੈਲਗਰੀ (ਏ.ਬੀ.) ਕੈਨੇਡਾ ਟੀ 3 ਜੇ 5 ਐੱਚ 8
ਯੋਗਤਾ : ਗ੍ਰੈਜੁਏਟ
ਪੇਸ਼ਾ : ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਆਡੀਟਰ ਕੋਆ-ਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਜ਼

367 ਸ. ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ
ਪੁੱਤਰ ਸ. ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ
110/3 ਬੀ, ਸਕੇਤਨਗਰ, ਭੋਪਾਲ (ਐੱਮ.ਪੀ.)
ਯੋਗਤਾ : ਬੀ.ਈ., ਐੱਮ.ਬੀ.ਏ.
ਪੇਸ਼ਾ : ਭਾਰਤ ਹੈਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਲਿਮ. ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ

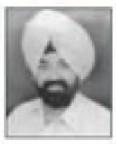

368. ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਪੁੱਤਰ ਸ. ਬਦਨ ਸਿੰਘ
310, ਦਸਮੇਸ਼ ਨਗਰ, ਰੂਪਨਗਰ
ਯੋਗਤਾ : ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ
ਪੇਸ਼ਾ : ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਐੱਮ.ਸੀ.

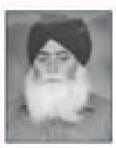

369. ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ
ਪੁੱਤਰ ਡਾ. ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾ. ਸਿੰਘ ਭਗਵੰਤਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ
ਯੋਗਤਾ : ਮੈਟ੍ਰਿਕ
ਪੇਸ਼ਾ : ਖੇਤੀਬਾੜੀ

370. ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਜਗਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਪੁੱਤਰੀ ਸਵ: ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ
839/ਏ, ਗਾਰਡਨ ਕਲੋਨੀ, ਖਰੜ (ਮੋਹਾਲੀ)
ਯੋਗਤਾ : ਬੀ.ਈ. (ਬਾਇਓਟੈੱਕ)
ਪੇਸ਼ਾ : ਭਾਰਤੀ ਥਲ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ

371. ਇੰਜ. ਬਲਦੇਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੈਣੀ
422/1, ਸੈਕਟਰ 44-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਯੋਗਤਾ : ਐੱਮ.ਟੈੱਕ
ਪੇਸ਼ਾ : ਰਿਟਾ. ਚੀਫ਼ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪੀ.ਐੱਸ.ਈ.ਬੀ

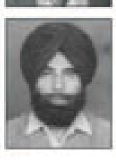

372. ਸ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪੁੱਤਰ : ਸ. ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ,
51, ਐੱਸ.ਏ.ਐੱਸ. ਨਗਰ
ਯੋਗਤਾ : ਬੀ.ਏ. ਪੇਸ਼ਾ : ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕ

Compiled by : **S. Gurcharan Singh**
Saini Bhawan, Rupnagar

FIVE YEAR MEMBERS OF "SAINI SANSAR"

Continued from page No. 18 of 16th Issue

477. **S. Mohan Singh**
#5, Hargobind Nagar, Ropar
478. **S. Beant Singh**
Vill. Bahadur Pur, Distt. Ropar
479. **S. Narinder Singh**
Vill. Nuhoon, Distt. Ropar
480. **S. Harbjajan Singh**
#1689/1, Opp. Central Co-op. Bank, Ropar
481. **S. Seetal Singh Saini**
#22, Block 7, Bhai Randhir Singh Nagar, Ldh.
482. **S. Gurdas Singh**
#1685, Street No. 6-A, S.B.S. Nagar, Ropar
483. **S. Kulwant Singh**
C/o Kulwant Electrical, Bela Chowk, Ropar
484. **S. Balbir Singh Sarpanch**
VPO Kamalpur, Distt. Ropar
485. **S. Jagmohan Singh**
#533, Mohalla Chandargarh, Ropar
486. **S. Surinder Singh** (Ex Sarpanch)
C/o Saini Service Station, Bela Road, Haveli Khurd
487. **S. Sukhdev Singh**
#1940/B/23, Preet Colony, Ropar
488. **S. Balwinder Singh**
Chamkaur Sahib, Distt. Ropar
489. **S. Kuldeep Singh**
#496, St. No. 7, Baba Fateh Singh Nagar, Phagwara
490. **S. Harvinder Singh**
Mohalla Pandit, W. No.2, Chamkaur Sahib, Ropar
491. **S. Prem Singh**
VPO Ghanauli, Distt. Ropar
492. **S. Charanjeet Singh**
Wings Academy, Near Kalyan Cinema, Ropar
493. **S. Man Singh Saini (Retd. Xen)**
494. **Mrs. Davinder Kaur & Surinder Kaur**
in front of Railway Station, Banga,
Distt. S.B.S. Nagar

Compiled by
S. Ajmer Singh Dhamrait
Saini Bhawan, Rupnagar

CONTRIBUTION OF SRI GURU GRANTH SAHIB FOR WELFARE OF HUMANITY

Er. Jaswant Singh
Jallandhar

Societies allover the world are confined to different religious traditions and thoughts of each one are limited to its own religion accordingly. Therefore man on this earth is unable to understand completely the Almighty creations and importance of brotherhood with the result, the human values are decaying day by day and societies are breaking into small groups with domination of selfishness. To whatever tradition a man may owe allegiance, his principle and endeavour should be humanistic and tolerance of other faiths. Every Dharma is governed by humanity. When a person understands the human values, he considers the whole mankind as a family and makes no distinction between white and black, yellow and brown. He employs his energies to serve the entire mankind as his own family. It is the keenal of Sri Guru Granth Sahib, the acme of Sikh faith. Guru Arjan Dev Ji rightly said in his bani that :

Averse of all religions, the best religion is to respect God's name and to do pious deeds.

(S. G.G.S. P-266)

Gurbani hymns in Guru Granth Sahib analyse the approach of other religions and conclude that meditation of Almighty is over and above all religions and religious acts. The Sikh sacred text approves not the approach of those religions which advocate fundamentalism, intolerance and separatism. Mankind cannot be divided on the basis of religious faith. Guru Nanak Dev Ji emerged from the Vein at Sultanpur Lodhi and uttered the message he had received from the Almighty "No one is Hindu, No one MUssalman" and thus based his teachings on the equality of mankind.

Guru Arjan Dev Ji elucidated Guru Nanak's prophetic utterance in his bani. To quell the prevalaence fundamentalism of other religions, he said " I worship only one God who is worshipped by the Hindu as Gosain and Muslims hail him as Allah". he further states :

I perform not Hindu worship, nor offer I Muslim prayer taking the one formeless Lord into my mind, I make obeisance unto him there. I am neither a Hindu, nor a Muslim, my body and soul belongs to Him, who is remembered as Lord Hindus and worshipped as God by Muslims.

Teachings of Sri Guru Granth Sahib stress human beings to uplift themselves from ritual performances and motivate to acquaint with moral values, which is the universal base of all religions. Dr Gurnam Kaur, a renowned scholar or Punjabi University Patiala, has highlighted in her research work that a religion with base of moral values in the only goal achiever for peace and brotherhood in the societies. Every religion, in its existence, is the truth of time and when the same is departed from the base of moral values then the real sense of the religion is lost.

Sri Guru Granth Sahib is a universal sacred text, for in it are incorporated the bani of the bhaakatas of other religions with bani of the Sikh Gurus. It amply demonstrates that the massage of this text is far above the institutionalized wranglings among different religions and it advocates the oneness of the human race. In our age, prosperity and peace of mankind depend on the realization and acutalization of this grand humanistic ideal. We are so advanced in science and technology; it can prove disastrous if it is not harnessed to moral idea. To achieve this goal, universal brotherhood is necessary.

OUR PROMISING FOOTBALLERS

Harjinder Singh : Born in Saini family (Girn) at Phagwara on 16 March 1970 S. Harjinder Singh has maintained his family tradition as footballer, set up by his father Arjun Awardee S. Inder Singh, who had been captain of Indian Football Team. He joined JCT as Football Coach in the year 2003. He has done B.Com from GNDU University, Amritsar. He has undergone AFC "C & B Licence Courses. He has played for JCT for 13 years. He represented JCT in 11 Federation Cups and Punjab in 3 Santosh Trophies. He represented India in Pre-world cup qualifiers held at Lebanon & Korea in the year 1993 and SAARC CUP held at Lahore and he was awarded Gold Medal in SAARC CUP. He was also declared as Best Player in the DCM Cup Tournament in the years 1990 & 1992. At present he is serving in JCT Phagwara as Deputy Manager (Sports)

Kuldeep Singh : Son of S. Naranjan Singh Tamber, this tall youngman belongs to Vill. Panjour of Distt. Hoshiarpur. He joined JCT as Football Coach in the year 2003. He has done M.A. from GNDU University, Amritsar. He has done AFC "C" & "B" Licence Course and AIFF Coach Development Workshop. He has played for JCT for 13 years. He had the honour to take part in Dunhill League, Malaysia in the years 1990-1991 & 1991-1992 and won Gold Medal in Dunhill League Malaysia in the year 1992. He represented JCT in 8 Federation Cups and Punjab State in 6 Santosh Trophies. He was declared as Best Player in the DCM Cup Final Match against Croatia Team in year 1995. He has been assigned the additional portfolios for Youth & Grass Root Development Projects of JCT. Now he is serving as deputy manager (sports) in JCT Limited Phagwara.

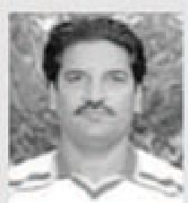

(Read more about this in next issues of the magazine.)

(Agartala), Arunachal Pradesh etc.

Gas from these fields was supplied to local tea gardens for processing tea operations. Some gas was utilized by state electricity board for power generation in the state. ONGC also set up some schools to spread education and to help the state in their overall development thus sharing the prosperity equally with local brothers.

Oil production in India was hardly 5 lakhs tons per year in 1947. It increased to 20 lakhs tons in 1950. Then it rose to 40 lakhs tons in 1960.The efforts of ONGC doubled the production to 80 lakhs tons per year of oil, in 1970. In spite of this increasing production, our country faced ever-rising requirement s of oil for further development of industry and to this day, we are still dependent upon imports

(to be continued in next issue)

* writer is Petroleum Engineer who graduated from premiere Indian School of Mines Dhanbad. He belongs to saini family of Haveli Kalan Village (now in Rupnagar Town).

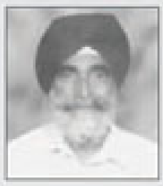

ਔਹ ਦੂਰ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ

ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ
ਮਹਿਤਪੁਰੀ

ਔਹ ਦੂਰ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ, ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਨੰਗਲ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਨੂੰ,
ਸੋਹਣੀ ਜਈ ਬਸਤੀ ਏ ਤਕ ਕੁਦਰਤ ਹਸਦੀ ਏ।
ਇੱਥੇ ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਇਕ ਖੇਲ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ,
ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਦੇ, ਇਕ ਪੰਥ ਸਜਾਇਆ ਸੀ।
ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ, ਦਰ ਆ ਕੇ ਮੱਲਿਆ ਸੀ,
ਤਾਂ ਸੋਹਣੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਘੱਲਿਆ ਸੀ।
ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਛੱਡੇ ਜੈ ਕਾਰੇ ਸਨ,
ਤੇ ਬੱਜੇ ਪਰਬਤ ਤੇ, ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ ਸਨ।
ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ, ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਸ਼ੁਲਗਾਂ ਦੇ,
ਤੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ, ਕਈ ਰੰਗੜਾਂ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੇ।
ਇਕ ਵੀਰ ਘੱਨਈਆ ਸੀ, ਕੀ ਗੱਲ ਆਖਾਂ ਜੀ,
ਇੱਥੇ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਗਿਆ, ਉਹ ਰੈਡ ਕਰਾਸਾਂ ਦੀ।
ਇਹ ਸੋਹਣੀ ਸੁਰਗਾਂ ਤੋਂ, ਜੀ ਧਰਤ ਮਹਾਨ ਤੈਂ ਏ,
ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਇਆਂ ਦਾ, ਜੀ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਹੈ ਏ
ਕਿਤੇ ਗੱਤਕੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਨਿਹੰਗ ਪਿਆਰੇ ਸਨ
ਕਿਤੇ ਬਾਵਨ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਲਗਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ਸਨ।
ਫਿਰ ਨਗਰੀ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਨੂੰ ਦਾਤਾ ਛੋੜ ਗਿਆ,
ਨੀਲੇ ਦੀਆਂ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੋੜ ਗਿਆ।
ਅਜ ਹੋਲੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਬੇਜੋੜ ਮਹੱਲੇ ਨੇ
ਵੈਰੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਲੇ ਨੇ।
ਇਤਹਾਸ ਪੁਰਾਣੇ ਫਿਰ, ਦੋਹਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਲੈ ਚਿਮਟੇ ਢੋਲਕੀਆਂ ਜਗ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
ਔਹ ਦੂਰ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਨੰਗਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਨੂੰ
ਸੋਹਣੀ ਜਈ ਬਸਤੀ ਏ, ਤਕ ਕੁਦਰਤ ਹਸਦੀ ਏ।

Gratitude of a Saini Young Officer

There are lot of lady officers getting commissioned into the defense forces whether it be Army, Airforce or Navy. There are a lot of entry schemes into Army like the Technical Entry, Non Tech. Entry, JAG Entry and the NCC Entry. In all the entries there is a selection procedure and if selected, 5 days of medicals and then on the basis of the seats available the merit list comes. There are 3 SSB centres throughout the country - Allahabad, Bhopal and Bangalore. The training is of the duration of 11 months and for the lady officers it is held at Officers Training Academy, Chennai (OTA). In the technical entry there are branches like Biotech, Electrical, Mechanical, Electronics, Computers. Although the training is the same for the technical and the non tech entries and the lady officers also do the same training as the gentleman officers although lady officers do not get commissioned into the combat arms. I did my B.E. in Biotechnology from Panjab University Chd. and got technical entry commissioned into the Army Service Corp. (ASC).

It was 2002 when I first came to Saini Bhawan to attend a function with my father Late Er. Iqbal Singh. He used to bring me to each of the Saini Bhawan's education functions to make me a part of the competitions like the declamations and extempore. Least did I knew that I would lose him one day. After I lost my father, my family had no source of income except the family pension which was not enough for the education of me and my siblings. Then Mr. Balbir Singh Saini, General Secretary of Saini Education Trust got me entitled to a scholarship from the Saini Education Trust. The Scholarship helped me in paying the expenses of my hostel in Panjab University throughout the four years and always gave me motivation to study.

This Trust always encourages girls to study and keep motivating them to do better. The kind of events that are organized by the members are worth mentioning. The work that this Trust is doing in uplifting the Saini Community is commendable. Not only do they help the saini community but also other needy children who want to study but are not financially well of. I am really greatful to Saini Education Trust for the help they gave me at the time of need.

Lt. Jugwinder Kaur
D/o Lt. Er. Iqbal Singh
Garden Colony, Kharar

ਕਹਾਣੀ

ਨੂਰਾਂ ਚਾਚੀ

ਅਜੀਤ ਸੈਣੀ
ਜਲੰਧਰ

"ਸੁਣਾ ਦਰਸ਼ੀ। ਕਦੋਂ ਆਇਆ ਏਂ?"

"ਥੋੜ੍ਹਾ ਈ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚਾਚੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਈ ਕਰ ਆਵਾਂ।

"ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਏ, ਚਾਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਈ ਚਾਚੀ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈ।"

"ਚਾਚੀ ਦੇ ?"

"ਹਾਹੋ, ਹੈਰਾਨ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਏਂ?"

"ਚਾਚੀ ਕਦੋਂ ਆਂਦੀ ਏ, ਕਿਥੋਂ ਆਂਦੀ ਏ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਨੂੰ ਆਂਦੀ ਏ?"

"ਤੂੰ ਤਾਂ ਪੁਲਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਈ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ।"

"ਚੰਗਾ ਫਿਰ ਚਾਚੀ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਏ ਨਾ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

"ਮਿੱਠਾ ਈ ਨਹੀਂ ਕੌੜਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਾਚੇ ਵਰਿਆਮ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸਕਾ ਚਾਚਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਾਚੀ ਕੋਲ ਬੈਠ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀਰੂ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤੋਂ ਪਤਾਸੇ ਲੈ ਆਵਾਂ।"

ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਚਾਚੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟੀ ਇਕ ਗਠੜੀ ਜਿਹੀ ਟੁੱਟੀ ਮੰਜੀ ਉੱਤੇ ਪਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਗਠੜੀ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਹਿੱਲੀ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁੰਗੜ ਗਈ।

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਮਾਮਲਾ ਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਚੇ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਕੁਦੇਸਣ ਚਾਚੀ ਆਂਦੀ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਜਨਾਨੀ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਹੱਸਦੀ ਗੁਟਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਤੇ ਉਸਦੀ 'ਹਮਤੋ ਤੁਮਤੋ' ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਚਾਚੀ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਧਲ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚਾਚਾ ਫਿਰ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਈ ਚਾਚੀ ਲੈ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਕ ਦੋ ਵੇਰ ਉਹ ਗੱਠੜੀ ਜਿਹੀ ਫਿਰ ਹਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੀ ਵਲ ਝਾਕਦੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਕਦਮ ਫਿਰ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਚਾਚਾ ਪਤਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੀ ਏਂ, ਕੀ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ?"

"ਚਾਚੀ? ਚਾਚੀ ਕਿੱਥੇ ਏ? ਇਹ ਤਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਠੜੀ ਪਈ ਏ।"

"ਗਠੜੀ ਦਾ ਬੱਚਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨੂਰਾਂ ਏ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਨੂਰ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦ ਜਾਨ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਉਸ ਗੱਠੜੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਾਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਹੁਰੀਦੀਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਈ ਮੁੰਡਾ ਏ ਦਰਸ਼ੀ। ਇਸ ਪਾਸੋਂ ਕਾਹਦੀ ਸੰਗ ਤੇ ਪਰਦਾ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਚਾਚੀ ਲਗਦੀ ਏਂ, ਚਾਚੀ।"

ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਤਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਮਾਮਲਾ ਏ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਇਕ ਦੋ ਵੇਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਪੜਾ ਲਾਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਇਆ। ਉਹ ਫਿਰ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲੰਮੀ ਪੈ ਗਈ। ਉਹ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸੁਨੱਖੀ ਮੁਟਿਆਰ ਸੀ, ਗੋਰਾ ਰੰਗ, ਤਿੱਖੇ ਨਕਸ਼ ਅਤੇ ਮੋਟੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸੀ, ਰੋਂਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸੁੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਗ਼ਮ ਦੇ ਬਦਲਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਬਘਿਆੜ ਹੱਥੋਂ ਮਧੋਲੇ ਹੋਏ ਲੇਲੇ ਵਾਂਗ ਮੰਜੀ ਉੱਤੇ ਪਈ ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ, ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਭਰ ਆਇਆ।

ਮੈਨੂੰ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਤੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਵੇਖ ਕੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲੈ ਫੜ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਲੈ ਅਤੇ ਚਾਚੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈ।"

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਈ ਲਿਆ, "ਚਾਚਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੀ ਮਾਜਰਾ ਏ। ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।"

"ਬੱਲੇ ਉਏ ਮਾਂ ਦਿਆ ਪਾੜ੍ਹਿਆ, ਬਸ ਇੰਨੇ ਵਿੱਚ ਈ ਅਕਲ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨੂਰਾਂ ਏ, ਮਲੰਗਪੁਰ ਦੇ ਰਹੀਮੇ ਬੁਰਿਆਲੇ ਦੀ ਧੀ। ਹਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਈ ਲੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀਰਾ ਲੱਭਾ ਹੈ।" ਚਾਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੌਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ।

ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਚਾਚਾ ਤੂੰ ਇਹ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਏ। ਇਸ ਮਲੂਕ ਜਿੰਦੜੀ ਨੂੰ ਕੂੰਜਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।"

"ਹੋਈ ਨਾ ਉਹੋ ਗੱਲ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਆਦਮੀ ਡਰਾਕਲ ਤੇ ਨਿਕੰਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ।"

"ਚਾਚਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਕਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਚਾਚੀ ਲਿਆ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੂੰ ਇਸ ਮਾਸੂਮ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦੇ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਦ-ਅਸੀਸਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਬਹਿਣਗੀਆਂ।"

"ਉਏ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਪਾ। ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਖੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਬਿਗਾੜ ਦੇਵੀਂ।"

ਚਾਚੇ ਦਾ ਹੱਠ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਅਜੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਿਹਤਰੀ ਸਮਝੀ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਵਿੱਚ ਨੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀ ਪਈ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਮਦਰਦ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ।

ਰੋਟੀ ਆਦਿ ਖਾ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੂਰਾਂ ਦੀ ਈ ਸ਼ਕਲ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਉੱਤੇ ਨੂਰਾਂ ਦਾ ਈ ਖ਼ਿਆਲ ਸਵਾਰ ਸੀ।

"ਨੂਰਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ? ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇੱਕ ਬੁੱਢੇ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਣ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ?" ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਦੀ ਈ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਲੱਗ ਗਈ।

ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਨੂਰਾਂ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਗਿੜਗਿੜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, "ਦਰਸ਼ੀ, ਇਸ ਬੁੱਢੇ ਪਾਸੋਂ ਮੇਰੀ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾ ਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਾਸ ਪੁਚਾ ਦੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਫੜ੍ਹ ਲਏ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤ੍ਰਬਕ ਉੱਠਿਆ। ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਨੂਰਾਂ ਦੀ ਬਿਪਤਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਨਿੱਤ ਨੂਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਲਾਸਾ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਦੁਆਂਉਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕੈਦ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੁਆਵਾਂਗਾ।

ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੂਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਤਾਈ ਰਾਮੀ ਮੈਨੂੰ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਚਾਚਾ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ – ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਫਸਾਦਾਂ ਦੀਆਂ, ਚਾਚੇ ਦੀਆਂ। ਨੂਰਾਂ ਅਜੇ ਕੁਆਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਠਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ ਕਿ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਝੁਲ ਪਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਉਦਾਸ ਮਨ ਕੁਝ ਸੰਭਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਚਾਚਾ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਠੀਕ ਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਦਰਸ਼ੀ ਨੇ ਨੂਰਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਏ।"

ਤੇ ਇਉਂ ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਈ ਉਧਾਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਿਤੋਂ ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ।

ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਮਕ ਮਿਰਚ ਲਾ ਕੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਚਾਚੇ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਕੁੱਝ ਡੋਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਈ ਲਿਆ ਕਿ ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ।

ਟੁਰਨ ਵੇਲੇ ਨੂਰਾਂ ਮੇਰੇ ਗਲ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਦੁੱਖ ਸੀ।

ਤੇ ਫਿਰ ਮੋਟਰ ਟੁਰ ਪਈ। ਨੂਰਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵੇਖਦੇ ਵੇਖਦੇ ਮੋਟਰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਕਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਚਾਚੀ ਲੈ ਆਂਦੀ। ਅਚਨਚੇਤ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਫਾਫਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮੁਹਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੂਰਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਨਿਕਲੀ।

ਉਸ ਲਿਖਿਆ ਸੀ–

ਪਿਆਰੇ ਦਰਸ਼ੀ,

ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਅਨੇਕ ਵੇਰ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ 'ਕੈਦ' ਤੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੁੱਜਣ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਿਸ ਆਸ ਉੱਤੇ ਆਈ ਸਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਖੁਸ਼ਫਹਿਮੀ ਨਿਕਲੀ। ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਬੂਲਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਗਰਭਵਤੀ ਸਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਟ ਖਾ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਗਵਾ ਬੈਠੀ ਅਤੇ ਇਕ ਤਿਣਕੇ ਵਾਂਗ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ। ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਚਾਚਾ ਈ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇੱਥੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ 'ਚਾਚੇ' ਟੱਕਰ ਗਏ। ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਈ ਮੈਂ ਕੰਬ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਅੰਤ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਥਾਂ ਪੁੱਜ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਠੁਕਰਾਈ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਪਨਾਹਗਾਹ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਲਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਖਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੈਥੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਚੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਬਿਪਤਾ ਪੈਣ ਉੱਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲਈਆਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਸ ਘੋਰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਇਕ ਕਿਰਨ ਵਾਂਗ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਨ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਿਰਨ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਹਾਰੇ ਈ ਕਟ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਖ਼ਤ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ।

ਤੇਰੀ

ਨੂਰਾਂ ਚਾਚੀ

ਅਜਬ ਗਜ਼ਬ

– ਹਿਊਸਟਨ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪਰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਗਰਭਵਤੀ ਹੈ।

– ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਲ-ਸਪੀਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ ਮਾਈਨਸ 15 ਡਿਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਕਈ ਕਈ ਫੁੱਟ ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ 4–5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਲਿਟਰੇਸੀ ਰੇਟ 85.5% ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲੋਂ ਕੇਵਲ ਅੱਧਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ 29 ਰਾਜਾਂ ਤੇ 7 ਕੇਂਦਰਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਸਚਾ ਤੇ ਲਗਾਅ।

– ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਪਿੰਡ ਭੀਚਰੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ 85% ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚੋਂ 3–3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦੇਣਗੇ। ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਲ ਖਰੀਦੇ ਤਿੰਨ ਪਲਾਟ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਕੂਲ ਨੂੰ, ਦੂਜਾ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਤੇ ਤੀਜਾ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ । ਅਜਿਹੇ ਅਜਬ ਮਨੁੱਖਤਾ–ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾਨੀਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝੁੱਕਦਾ ਹੈ।

– ਚੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਸਥਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਯਿਵੂ ਤੋਂ ਸਪੇਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੈਡਰਿਡ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਰੇਲਮਾਰਗ 'ਤੇ ਮਾਲਗੱਡੀ ਚਲਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਲਗੱਡੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਅੱਠ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2014 ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

– ਚੀਨ ਦੇ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 'ਚ ਇੱਕ ਬਲੈਕ ਹੋਲ (ਮੁਰਦਾ ਤਾਰਾ) ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜ ਤੋਂ 430 ਖਰਬ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਲੈਕ ਹੋਲਜ਼ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।

– ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਲਾਸਕਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਸਬਾ ਹੈ ਵਿਟੀਅਰ, ਜਿਸਦੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਇਕ 14 ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ 'ਬੇਗਿਚ ਟਾਵਰ" ਵਿੱਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਸਬੇ ਨੂੰ ਵਰਟੀਕਲ ਟਾਊਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ 200 ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ, ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨ ਸਟੋਰ, ਲਾਂਡਰੀ ਤੇ ਚਰਚ ਆਦਿ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਸੜਕ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਸੁਰੰਗ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤ ਹੈ । ਇੱਥੇ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਮੈਂ ਚੁੰਮ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਕੇ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਜੋਬਨ
ਅੜੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰੀਂ ਕਿਨਾਰੇ ਬੜੇ ਨੇ।
ਲਿਆਵੋ ਕੋਈ ਜਾ ਕੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੂੰ,
ਮੈਂ ਦੀਵੇ ਤਾਂ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਬੜੇ ਨੇ।

–ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਜੀਵਨ-ਜਾਚ

ਸੁਚੱਜੇ ਜੀਵਨ ਲਈ..........

ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਰੂਪਨਗਰ

(ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅਦਭੁੱਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਅਜਾਈਂ ਗੁਆਉਣਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਉੱਤਮ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਕਾਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'Divinity for the super living" ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। - ਸੰਪਾਦਕ)

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣੀਏ ?

ਇਨਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਚੁਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸਕੂਲ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਚੰਗਾ ਭਰਾ, ਚੰਗੀ ਭੈਣ, ਚੰਗੀ ਮਾਤਾ, ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਪਤਨੀ ਇਤਿਆਦਿਕ ਬਣਨਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਗ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਮੇਲ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਆਪਸ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨਰਕ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਲਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਖਿੱਚ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੁਹੱਪਣ ਜਾਂ ਸੁਹਣਾ ਲੱਗਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁਹਣਾ ਲੱਗਣਾ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖਰੋਤ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲੜਕਾ 25 ਸਾਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਦੂਸਰੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਰੋਟੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਖਰਚ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਰਸ ਜਾਂ ਭਾਵੁਕਤਾ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਡ-ਪੁਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਤਰਸ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਹਿਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਚੁਣਨ ਲਈ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਲੈਣ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਉਮਰ ਵੇਲੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਪੱਕਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾੜੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੋ ਹਰ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣਾ ਚੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕਾ ਉਸਨੂੰ ਘਰ, ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਉੱਥੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਣ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇੱਕ ਯੋਗ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਲੜਕੇ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਲੜਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਿਆਂ-ਖੁੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਯੋਗ ਮਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣਾ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਣ ਤੋਂ ਇਸ ਕਦਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸੁਹੱਪਣ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਹੱਪਣ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜਾਂ ਉਸਤੋਂ ਵੀ ਅਗੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਜਿੰਨਾ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉੱਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸੁਹਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਈਏ ?

ਘਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸਕੂਲ ਹੈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਸਕੂਲ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਪਰਛਾਈ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਿੱਠਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਮਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਇਨਸਾਨ 'ਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੱਚੇ ਦਾ ਉਸਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ , ਉਸਦੇ ਫਿਕਰ, ਉਸਦੇ ਤੌਖਲੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਤਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿਆਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਛੱਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰਭਵਤੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਕੁਦਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਆਦਿ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਖਾਸ ਕਰ ਉਸ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਨੂੰ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਉਸਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜਨਣੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਕੰਧਾਂ ਕੋਠਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਘਰ ਮਾਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਸ਼ਿਆਨਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਧੁਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾਰਾ ਘਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਘਰ ਦਾ ਇਹ ਧੁਰਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਰੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵਰਜ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਬਣਾਵੇ। ਜੋ ਔਗੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਉਹ ਔਗਣ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਦਾਪੀ ਆਉਣ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਸਹਿਜ ਸਿਆਣੀ ਬਣਾਵੇ ਉੱਥੇ ਉਸਦੀ ਸਹੇਲੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਭਰੇ ਕਿ ਅਗਾਂਹ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੇ ਜਾਣ।

ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ (ਪਿਤਾ) ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਏ ?

ਜਿੱਥੇ ਮਾਂ ਜਨਣੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਪਿਤਾ ਮਾਲਕ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਜਿਸਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਜਿਸਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਫ਼ਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਕਿਰਦਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ

ਉਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਬਾਹਰ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਗੋਂ ਸੰਤੁਲਤ ਭੋਜਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਾਵੇ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਨੌਕਰ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਵੰਡਾਵੇ ਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਬੱਚੇ ਸਮਾਜਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਯੋਗ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਸਕਣ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਇੰਸ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਉੱਤਰਦੀ ਪਰਮਾਰਥੱਕਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਦਾ ਸਬਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਸਗੋਂ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚਲਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੇ ਸਿਆਣੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਹਬ ਦਾਹਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਪਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਬੁਰਾ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਠਤ ਨੀਵੀਂ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ..." ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਜਾਰੀਵਰਗ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਖੰਡ ਜਾ ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਗੋਂ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ, ਸਮਝਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

"ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਕੈਡਮੀ, ਰੂਪਨਗਰ

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਸਿਲਾਈ-ਕਢਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਧੂੰਮਾਂ

ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਲੋੜਵੰਦ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਸਾਲ 2009 ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਿਲਾਈ-ਕਢਾਈ ਸਕੂਲ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿਖਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਤੀ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਲੜਕੀ ਜੈਸਿਕਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਰੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਨਵਰੀ 2015 ਵਿੱਚ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਤੋਂ ਸਿਲਾਈ-ਕਢਾਈ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂਵਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਮਿਲਪੜੇ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕੇਵਲ ਦਸ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਲਵਾਰ, ਕਮੀਜ਼, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਲਵਾਰ ਅਤੇ ਗਲੇ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਜੈਸਿਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਥੇ ਬਿਤਾਏ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਭੁੱਲ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡੀਆਂ ਬਹਾਦਰ ਧੀਆਂ

ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਜਖੇਤਰ ਕੋਮਲ-ਹਿਰਦਾ ਮਾਵਾਂ, ਸਨੇਹਭਰਪੂਰ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਪਤਨੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਲੜਕੀਆਂ ਪੁਲਿਸ, ਬੀ.ਐੱਸ.ਐੱਫ ਅਤੇ ਫੌਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਬਾਰਡਰਾਂ 'ਤੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੀਆਂ, ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਨਡੁੱਬੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਸੈਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇੱਥੇ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਸੈਣੀ (ਖਿੰਦ) ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ 19 ਜੁਲਾਈ 1988 ਨੂੰ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਜਨਮੀ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣਹਾਰ ਪੁੱਤਰੀ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਪਰੇਡ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗੀ।

ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਯਾਦਵਿੰਦਰਾ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬੀ.ਟੈੱਕ. ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅੰਕੜਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਡਿਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਲੰਬੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਾਲ 2009 ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੁਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਫਾਈਨਆਰਟ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਆਰਟਿਸਟ ਵੱਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭਰਾ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਦਾ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੈ ਜੋ ਗੁੜਗਾਉਂ ਵਿਖੇ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਸਿਕ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ। ਲੰਮੀ ਝੰਮੀ 5 ਫੁੱਟ 7 ਇੰਚ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਸੈਣੀ ਧੀਅ ਨੇ 26 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਏਅਰਫੋਰਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਤਾ ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੀ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਈ ਬੈਠਾ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸਾਰੀ ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਹੋਣਹਾਰ ਧੀਅ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੰਛੀ

ਚੁਗਲ (Sotted owlet)

ਡਾ. ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ
ਡੀ.ਐੱਸ.ਸੀ.
ਪਟਿਆਲਾ

ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨਾਂ ਦੀ ਮਸਾਣਾ ਵਰਗੀ ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਘੁੱਪ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਕਾਲਖੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਛੁਪਾ ਕੇ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਉੱਲੂ' ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਚੁਗਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੰਛੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਭਰਾ ਕੰਨੜ ਉੱਲੂ, ਸਲੇਟੀ ਉੱਲੂ, ਘੋਨਾ ਉੱਲੂ, ਮਛੇਰਾ ਉੱਲੂ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਉੱਲੂ ਤੇ ਛੁਟਕੰਨਾ ਉੱਲੂ ਹਨ। ਚੁੱਗਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਣ-ਚਾਖਣ ਨੂੰ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਫੁਰਤੀਲਾ, ਮੱਧਰੇ ਕੱਦ (21 ਸੈ.ਮੀ.) ਤੇ ਗੁੰਦਵੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਇਹ ਗੋਲ ਮੋਲ ਪਰਿੰਦਾ ਲੋਢੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਘੁਸਮੁਸਾ ਹੁੰਦਿਆ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਛੁਪਣਗਾਹਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ, ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਟੈਲੀਫੂਨ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਧੂੰਆਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆ ਬਿਰਾਜਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੀ ਮੂੰਹ ਜੋੜੀ ਬੈਠਾ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਲਬਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 'ਤੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਚੂਹੀਆਂ, ਚਕੁੰਦਰਾਂ ਇਸਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੋਝ, ਸਿਰਦਰਦੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਪਿੰਡਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ, ਖੰਡਰ-ਖੋਲ੍ਹੇ, ਵਗਦੀਆਂ ਤੇ ਖੇਤੀਜੋਗ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਜੰਗਲ ਬੇਲੇ ਤੇ ਉੱਜੜੀਆਂ-ਪੁੱਜੜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਭ ਗਵਾਰਾ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਤੇ ਭੈਭੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀਆਂ ਛੇੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਤੇ ਕੱਦ ਕਾਠ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜੰਗਲੀ ਚੁਗਲ ਤੇ ਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਚੁਗਲ ਨਾਲ ਰਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਚੌੜੇ ਦਾਅ ਪਈਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੇਗਿਣਤ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਪਰ ਤਰਤੀਬੇ ਟਿਮਕਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਰ, ਪਿੱਠ ਅਤੇ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ ਜਾਂ ਜਰਦ ਰੰਗ ਦੀ ਮੋਟੀ ਚੌੜੀ ਪੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਦਮ ਅਲੱਗ ਥਲੱਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਦੀ ਅੱਡ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸਦੀ ਅਨੋਖੀ ਆਵਾਜ਼ । ਉੱਲੂਆਂ ਦੇ ਕੁਨਬੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਡਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਸਭ ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਜਨਨ ਸਮਾਂ ਨਵੰਬਰ-ਅਪ੍ਰੈਲ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਦਾ ਕਿਸੇ ਖੜ-ਸੁੱਕ ਰੁੱਖ ਦੀ ਖੋੜ੍ਹ, ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਤੇ ਜਾ ਫਿਰ ਕੰਧਾਂ 'ਚ ਆਈਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਰੇੜਾਂ ਵਿੱਚ ਡੰਗ-ਟਪਾਊ ਜਿਹਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਕੇ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮੀ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਛੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਚੁਗਲਾਂ ਦੀਆਂ 7-8 ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਮਹਿਜ਼ ਇਹ ਇੱਕ ਹੀ ਜਾਤੀ ਆਈ। ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਭਲਾ ਆਦਮੀ ਜਾਤ ਦੀਆਂ ਕੀ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪਰ ਚੁਗਲਖ਼ੋਰ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਵੀ ਕੇਵਲ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੀ ਫ਼ਿਤਰਤ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਚਾਲਾਕੀ ਤੇ ਮੰਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਤੇ ਚੁਗਲ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੇਪੀ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੱਗ ਗਈ ਏ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਚਿਰਰ-ਚਿਰਰ ਤੇ ਚੀਵਕ-ਚੀਵਕ ਜਿਹੀਆਂ ਖਰ੍ਹਵੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਜੱਦੀ ਆਦਤ ਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀ ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਤੂੰ ਬਥੇਰੀ ਧੂੜ ਉੜਾ ਲਈ ਏ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਆਈ ਏ ਜ਼ਰਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ। ਵੈਸੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸਨੂੰ ਮੂਰਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੇਸਮਝ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉੱਲੂ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਉੱਲੂ ਬਣਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਪਰਿੰਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਕੂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਮਨ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਆਓ ਅੱਗਿਓਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਇਸਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕੀਏ, ਇਸਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਜਾਣੀਏ ਤੇ ਇਸਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛੀਏ। ਗੱਲ ਸਹੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪਹੇ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਕਲਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਤੇ ਪਛਤਾਉਣ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਉੱਠੋ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਛੋਟੇ ਪਾੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ ਮਾਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਆਸਾਨ ਹੋਇਐ ਕਰਦੇ।

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਗੀਤ ਕੈਨੇਡਾ

ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ।
ਬਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਬਣ।
ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਨਾ ਹੀ ਗੋਰਾ,
ਰੰਗ ਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਬਣ।
ਰਹੇ ਨਾ ਧਰਮ ਦਾ ਗੋਰਖ ਧੰਦਾ,
ਰੱਬ ਸਭ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣ।
ਧਰਮਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਲੜਾਈ,
ਨਾ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣ।
ਧਰਮਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ,
ਇਕ ਰੱਬ ਧਰਮਾ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਬਣ।
ਨਾ ਕਈ ਮੋਮਨ ਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ਰ,
ਇਨਸਾਂ ਬਣ 'ਜਗੀਤ' ਜਸਵਾਨ ਬਣ।

-ਘਨੌਲੀ

ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕ

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ
ਰੂਪਨਗਰ

ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕੌਂਸਲਾਂ / ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ (ਐਮ.ਸੀ.) ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ

ਰੂਪਨਗਰ ਕੌਂਸਲ

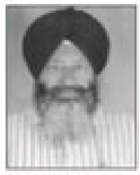

- ਸ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਨੰ. 11
- ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਨੰ. 2
- ਸ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੰਬੜ ਵਾਰਡ ਨੰ. 6

- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਾ. ਨੰ. 7
- ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਨੰ. 12

ਨੂਰਪੁਰ ਬੇਦੀ

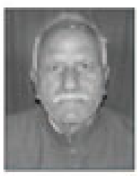

- ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 6
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 4
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 2

ਡੇਰਾਬਸੀ

- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 8
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਮਨ ਰਾਣੀ
- ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਵਾਰਡ ਨੰ. 9

ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ

- ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਨੰ. 10
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 6

ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੰਦੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 10

ਖਰੜ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜੂ ਚੰਦਰ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ

- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜੂ ਚੰਦਰ (ਪ੍ਰਧਾਨ)ਵਾ. ਨੰ. 16
- ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 8
- ਸ. ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 20
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 18
- ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 10

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

- ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ (ਸੀ. ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਵੀਨ ਸੈਣੀ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ

- ਸ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਨਯਾ ਗਾਉਂ (ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ)

- ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 8

ਸੰਗਰੂਰ

- ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 5
- ਸ਼੍ਰੀ. ਬਿਕਰਮ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 18
- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਰਡ ਨੰ. 19

ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ

- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 4

ਟਾਂਡਾ ਉੜਮੁੜ

- ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 6
- ਸ਼੍ਰੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 9

ਕੁਰਾਲੀ

- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਪਾਬਲਾ

ਫਗਵਾੜਾ

- ਸ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਨੰ. 7
- ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਰਡ ਨੰ. 34

ਸ਼੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ

- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਜੀਰਕਪੁਰ

- ਸ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਢਕੋਲੀ ਰਾਏਪੁਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

- ਸ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਵਾਰਡ ਨੰ. 10

ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਗਵਾਹ

ਪੁਰਾਤਤਵ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਰੋਪੜ

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੀਆ
ਰੂਪਨਗਰ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਇਹ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਿੱਤ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉੱਚਾ ਟਿੱਲਾ ਥੇਹ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਖ਼ੇਤਰਫਲ ਲਗਭਗ 15 ਏਕੜ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਤਿੰਨ ਟਿੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਟਿੱਲੇ ਦੀ ਉਚਾਈ 21 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਛੇ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਬਾੜਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਥਿੱਤ ਟਿੱਲਾ, 500 ਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਤੇ 300 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਬਾੜਾ ਸੱਭਿਅਤਾ' ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਥੇਹ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੇਹਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ 1950 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬ੍ਰਿਜਵਾਸੀ ਲਾਲ ਨੇ ਅਤੇ 1952-53 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾ. ਯੱਗਦੱਤ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੇਖਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾਈ। ਇੱਥੋਂ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹੜੱਪਾ ਤੇ ਮੋਹੰਜੋਦਾੜੋ ਸੱਭਿਆਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

1. ਪਹਿਲਾ ਕਾਲ (ਹੜਪਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ-2000 ਈ.ਪੂ. ਤੋਂ 1400 ਈ.ਪੂ) : ਰੂਪਨਗਰ ਹੜਪਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਬਸਤੀ ਲਗਭਗ 2000 ਈ: ਪੂ: ਵਿੱਚ ਵਸਾਈ। ਇੱਥੇ ਇਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੱਚੀਆਂ ਇੱਟਾਂ, ਕੰਕਰ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਗਾਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਕੁੱਝ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਮਿਲੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਹੜੱਪਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਦੋ ਉਪਕਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਥੇਹਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਭਾਗ 'ਚੋਂ ਪੂਰਵ-ਹੜੱਪਾ ਕਾਲ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਘੜ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਚੌੜੀ ਕਾਲੀ ਪੱਟੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਿੱਟੀ ਪੱਟੀ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਘੜਿਆਂ ਦੇ ਟੁੱਕੜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਮਿਲੇ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਬਰਤਣ ਤੇ ਕੁਹਾੜੀ,ਵੰਗਾਂ ਸੇਲਖੜੀ ਤੇ ਉੱਪਰਤਨਾਂ ਦੇ ਮਣਕੇ ਉੱਨਤ ਹੜੱਪਾ ਕਾਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਥੇਹ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਭਾਗ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਮਿੱਟੀ-ਬਰਤਣਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲਪੱਤੀਆਂ, ਜਮੈਟ੍ਰਿਕ ਆਕਾਰ ਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੜੱਪਾ ਕਾਲ ਦੇ ਉਤਰ-ਕਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋ ਸੇਲਖੜੀ ਦੀ ਮੁਦਰਾ, ਕਾਂਸੇ ਦੇ ਨੇਜ਼ੇ ਦਾ ਸਿਰਾ, ਤੀਰ ਦਾ ਸਿਰਾ ਤੇ ਉਸਤਰਾ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੇ ਬਾਟ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਰੋਪੜ ਦੇ ਛੋਟੇ ਟਿੱਲੇ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਹੜੱਪਾ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿੰਜਰ ਸਿੱਧੇ, ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਸਮੇਤ ਮਿਲੇ ਹਨ।

2. ਦੂਜਾ ਕਾਲ (ਸਲੇਟੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਚਿੱਤ੍ਰਿਤ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ -ਲਗਭਗ 1100 ਈ. ਪੂ. ਤੋਂ 700 ਈ. ਪੂ.) :

ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਨਮੂਨੇ, ਬਾਂਸ ਨਾਲ ਜਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਟੁੱਕੜੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲੋਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਪਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਇਸਦੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਦੋਂ ਬਰੀਕ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੰਨੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਕੱਚੇ ਭਾਂਡੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ 'ਤੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਸਲੇਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਖ ਉਥਲੀ ਥਾਲੀ ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਕਟੋਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਵਾਸਤਿਕ, ਘੇਰੇ, ਬਿੰਦੂ-ਰੇਖਾਵਾਂ, ਚੱਕਰ ਤੇ ਤਿਰਛੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਹੋਈ,ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿੱਲ ਆਦਿ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂਬਾ ਅਤੇ ਕਾਂਸਾ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਉਪਰਤਨ, ਸ਼ੰਖ, ਕੱਚ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਵਿਆਂਸ, ਹੱਡੀ, ਚੂੜੀਆਂ ਤੇ ਖਿਡੌਣੇ ਆਦਿ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਚਿਤ੍ਰਤ ਸਲੇਟੀ-ਭਾਂਡੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਥਾਨਾਂ- ਪਾਣੀਪਤ, ਸੋਨੀਪਤ, ਤਿਲਪਤ, ਬਾਗਪਤ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਪਤ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਹਸਤਨਾਪੁਰ, ਅਤਰੰਜੀਖੇੜਾ, ਸੰਕਿਸ਼, ਭਗਵਾਨਪੁਰਾ ਆਦਿ ਵੀ ਹਨ।

ਤੀਜਾ ਕਾਲ - (ਉੱਤਰੀ ਚਮਕਦਾਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਲਗਭਗ 600 ਈ. ਪੂ. ਤੋਂ 200 ਈ. ਪੂ. ਤੱਕ) :

ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵਪਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਲਈ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਕੰਕਰ, ਪੱਥਰ, ਕੱਚੀਆਂ ਤੇ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਖੁਦਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੇ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਅੰਡਾਕਾਰ ਤਲਾਬਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸਰਜਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਿੰਗਖੂਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਰੀ ਤੀਜੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸੁਨਹਿਰੇ ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬਰਤਣ ਜਿਵੇਂ ਥਾਲੀਆਂ, ਕਟੋਰੇ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਹੋਏ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗੋਬਲੇਟ, ਢੱਕਣ, ਬਿਨਾਂ ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ ਤੌੜੀਆਂ ਦੇ ਠੀਕ੍ਹਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਰਾਤਨ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਕੱਰਆਕਾਰ ਦੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਪੱਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬਣਨ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਤੱਕ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਹੱਡੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸਾਧਨ ਯੰਤਰ, ਕੰਘੀ, ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਤੇ ਹਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਰੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲੀ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੀ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਨਕਾਸ਼ੀ ਤੇ ਮੋਰੀਆਂ, ਬ੍ਰਾਹਮੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੇਲਖੜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੰਜੂਸ਼ਾ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਖਿਡੌਣੇ ਵੀ ਖੁਦਾਈ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਮਿੱਟੀ, ਕੱਚ, ਸੰਖ, ਹੱਡੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਣਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸੰਦ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਚੌਥਾ ਕਾਲ - (ਆਰੰਭਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਲ ਲਗਭਗ 200 ਈ.

ਪੂ ਤੋਂ 600 ਈ. ਤੱਕ) :

ਇਸ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਲਾ ਤੇ ਉਦਯੋਗ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਆਗਮਨ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਲ ਨੂੰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ- ਸ਼ੁੰਗ, ਸ਼ਕ-ਕੁਸ਼ਾਣ, ਗੁਪਤ ਤੇ ਉਤਰ-ਗੁਪਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੇਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਯਕਸ਼ ਤੇ ਯਕਸ਼ਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸ਼ੁੰਗ ਕਾਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਇਹ ਲੋਕ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਮਿਲੇ ਇੰਡੋ-ਗ੍ਰੀਕ, ਏਟਿਆਲ ਸਿਜਸ, ਸੋਟਰ ਮੇਗਾਸ ਤੇ ਅਪੋਲੋਟੋਤਮ-2 ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਗਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਕਾਂਸੀ ਮੂਰਤੀ, ਕਡਫਿਸਸ, ਕਨਿਸ਼ਕ, ਹੁਵਿਸ਼ਕ, ਵਾਸੂਦੇਵ ਤੇ ਉੱਤਰ-ਕੁਸ਼ਾਣ ਕਾਲੀਨ ਸ਼ਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਿੱਕੇ, ਕੁਸ਼ਾਣ ਕਾਲ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਰਾਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਕੁਣਿੰਦ, ਔਦੁੰਬਰ, ਯੌਧੇਯ ਅਤੇ ਮਥੁਰਾ ਆਦਿ ਸਥਾਨਿਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਕਲਾ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ, ਗੁਪਤਕਾਲੀਨ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਦੇ ਫਲਕ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਾਲੀ, ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਤਸ਼ਤਰੀ, ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਤਰੇ ਅਤੇ ਬੀਨ ਵਜਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਤੇ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਟਕੀ ਵਿੱਚ 600 ਹੋਰ ਸਿੱਕੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਾਣ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉੱਤਰ ਗੁਪਤ ਕਾਲੀਨ ਰਾਜਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਲ ਦੇ ਤੋਰਮਾਣ ਤੇ ਮਿਹਿਰਕੁਲ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੰਜਵਾਂ ਕਾਲ - ਆਰੰਭਿਕ ਮੱਧਕਾਲ ਲਗਭਗ 700 ਈ. ਤੋਂ 1200 ਈ. ਤੱਕ) :

ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੂਣ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰੂਪਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਜੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸਦੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਬਹੁਤਾ ਖੇਤਰ ਆਧਨਿਕ ਆਬਾਦੀ ਥੱਲੇ ਦੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ 8ਵੀਂ-10ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਛੇਵਾਂ ਕਾਲ-ਮੱਧਕਾਲ (ਲਗਭਗ 1200 ਈ. ਤੋਂ 1700 ਈ. ਤੱਕ)

ਇਸ ਕਾਲ ਦੇ ਬਹੁਰੰਗੀ ਚਮਕਦਾਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਅਤੇ ਲਖੌਰੀ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਨਮੂਨੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੇਹਾਂ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਪਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਸ਼ਾਸਕਾਂ- ਮੁਬਾਰਕਸ਼ਾਹ (1316-1320) ਅਤੇ ਇਬਰਾਹਿਮ ਲੋਧੀ ਦੂਜੇ (1517-1526) ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਰੂਪਨਗਰ, ਬਾੜਾ ਅਤੇ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਦੇ ਥੇਹਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੁੱਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਾਂਭੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਹਿਤਾਸ ਤੇ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੇਤਨਸ਼ੀਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਜਾਇਬਘਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਕਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕਰਦੇ।
ਤਦੋਂ ਫਟੀਆਂ ਕਿਸਮਤਾਂ ਸਿਲਦੀਆਂ ਨੇ?
ਬਗ਼ਲਗੀਰ ਥਪੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ,
ਕੌਮੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਾਗਰੀਂ ਠਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।
ਪੈਰੀਂ ਛਾਲਿਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ,
ਤਦ ਜਾ ਕੇ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।
ਰੱਟਣ ਮਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਪੈ ਜਾਂਦੇ,
ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਫੁਲਵਾੜੀਆਂ ਖਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕੌਮੀ ਖੇਡਾਂ (ਨੈਸ਼ਨਲ ਗੇਮਜ਼) ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੌਹਰ

ਚਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਰੂਪਨਗਰ)

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਖੇਡਾਂ ਭਾਰਤੀ ਓਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਓਲੰਪਿਕਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਜਨਮ ਤਾਂ ਸੰਨ 1924 ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸੰਨ 1985 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਇਹ ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

35ਵੀਆਂ ਕੌਮੀ ਖੇਡਾਂ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 14 ਫਰਵਰੀ 2015 ਤੱਕ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ 33 ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਤਮਗੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਤੋੜ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 27 ਸੋਨ, 34 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 32 ਕਾਂਸੀ ਤਮਗੇ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸੰਨ 2011 ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ਾਂ - ਮਾਨਵਜੀਤ ਸੰਧੂ, ਹਿਨਾ ਸਿੱਧੂ, ਰੰਜਨ ਸੋਢੀ, ਸਮਿਤ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਵੀਨ ਸਰਾਓ ਤੇ ਮਲਾਇਕਾ ਗੋਇਲ ਨੇ 7 ਸੋਨ, 6 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 2 ਕਾਂਸੀ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੂੱਡੋ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ 5 ਸੋਨ, 4 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 2 ਕਾਂਸੀ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ, ਸਾਹਿਲ ਪਠਾਣੀਆਂ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਨਵਜੋਤ ਚਾਨਾ ਤੇ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੋਰ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਖੇਡ ਸਦਕਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਐਥਲੀਟਾਂ ਨੇ 3 ਸੋਨ, 3 ਚਾਂਦੀ ਤੇ 4 ਕਾਂਸੀ ਤਮਗੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ ਚਾਲ 'ਚ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਨ ਤਮਗਾ, ਨਵਜੀਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਗੋਲਾ ਤੇ ਡਿਸਕਸ ਸੁੱਟਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੋਨ ਤਮਗੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਿਮਨਾਸਟ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਬਾਜਵਾ ਨ` ਦੋ ਸੋਨ, ਦੋ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਇਕ ਕਾਂਸੀ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਕੁਸ਼ਤੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਨ ਤਮਗੇ ਹਥਿਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖੇਡ ਭਾਰਤੋਲਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਤੇ ਗੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਨ ਤਮਗੇ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੰਪਾਊਂਡ ਟੀਮ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਨ ਤਮਗੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਪੱਲੇ ਪਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚਾਰ ਕੌਮੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 3-1 ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਫ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੋ ਅਤੇ ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਇੱਕ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਗਦ ਇਨਾਮਾਂ, ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਰਹਿਣ।

ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਮੁੰਦਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ Astronaut Neil Armstrong ਨਾਲ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰਾ

ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਰਨਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਰਾਤੀਂ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਸੁਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ Astronaut Neil Armstrong ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚੰਨ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਨੁੱਖ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਐੱਲ.ਆਰ. ਮੁੰਦਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈਟਰ ਆਫ ਥੈਂਕਸ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਹੋਰ ਤੀਬਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਲੈਟਰ ਆਫ ਥੈਂਕਸ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ Astronout Neil Armstrong ਅਤੇ Captain Charles Conrad ਨਵੰਬਰ 1970 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਬਤੌਰ Deputy Superintendent of Police (Traffic), ਨਿਊਂ ਦਿੱਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮੱਦਦ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਵਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿੱਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਘੁੰਮਾਇਆ ਸੀ।

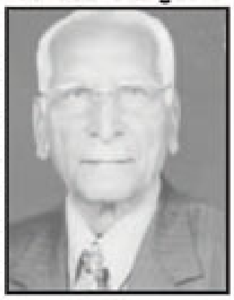

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ Astronaut Neil Armstrong ਅਤੇ Captain Charles Conrad ਨੇ ਆਪਣਾ ਧੰਨਵਾਦ Mr. Dan Oleksiw, director united states information service ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨੀਲ ਆਰਮਸਟਰੋਂਗ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ ਜੋ ਮਾਣ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਮੁੰਦਰਾ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾਸਰੋਤ ਹੈ।

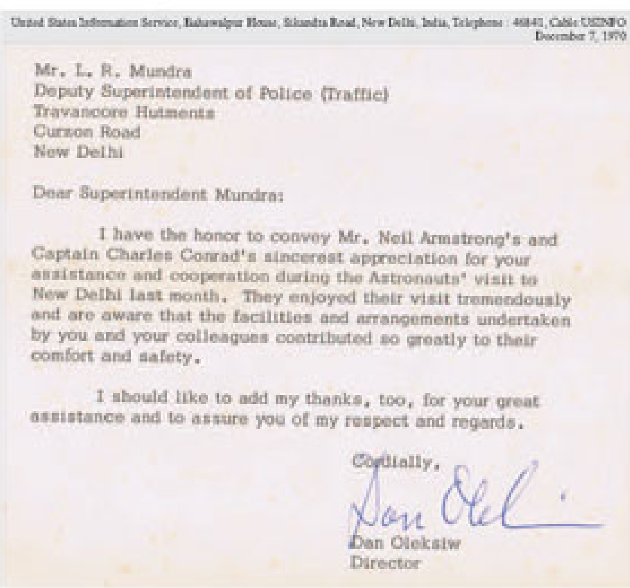

United States Information Service, Bahawalpur House, Sikandra Road, New Delhi, India, Telephone : 46841, Cable USINFO
December 7, 1970

Mr. L. R. Mundra
Deputy Superintendent of Police (Traffic)
Travancore Hutments
Curzon Road
New Delhi

Dear Superintendent Mundra:

I have the honor to convey Mr. Neil Armstrong's and Captain Charles Conrad's sincerest appreciation for your assistance and cooperation during the Astronauts' visit to New Delhi last month. They enjoyed their visit tremendously and are aware that the facilities and arrangements undertaken by you and your colleagues contributed so greatly to their comfort and safety.

I should like to add my thanks, too, for your great assistance and to assure you of my respect and regards.

Cordially,

Dan Oleksiw
Director

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਂਗਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਪਾਰ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ। ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਂਗਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾਸਟਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਸੀ.ਈ.ਓ.) ਹੈ। ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 100 ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਨੈਸਲੇ, ਪੈਪਸੀ ਅਤੇ ਸਿਟੀ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਂਗਾ ਦਾ ਜਨਮ 1960 ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਅਫ਼ਸਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਖੜਕੀ (ਪੂਣੇ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਈ.ਆਈ.ਐੱਮ. ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਐੱਮ.ਬੀ.ਏ. ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਮਨਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਂਗਾ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਯੂਨੀਲਿਵਰ ਲਿਮਟਿਡ ਦਾ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕੌਮ, ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਟੈਕਸਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਲੀਗਲ ਡਿਫੈਂਸ ਅਤੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫੰਡ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੈਰਿਸ ਕਾਊਂਟੀ ਦੇ ਸ਼ੈਰਿਫ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਨੌਕਰੀ 'ਚ ਅੜਿਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਸਫ਼ਲ ਸੈਣੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ

ਸੈਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਇੰਜਨੀਅਰ ਕੇ. ਡੀ. ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਪਾਵਰ ਕੌਮ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਮ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਗਨ ਸਦਕਾ 31 ਮਾਰਚ 2015 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 47 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਹੈ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਲਾਈਫ਼ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ।

ਉਂਜ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ,
ਬਿੱਲੀ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਜਾਵੇ ਕਿੰਨਾ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਦੱਸਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਨੇ,
ਭਾਗ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀ ਹੱਥ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਖਾ ਕੇ ਤਾਂ ਢਿੱਡ ਸਾਡਾ ਭਰਦਾ ਨਹੀ,
ਹੱਕ ਪਰਾਇਆ ਖਾ ਕੇ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰਦੇ,
ਮੋਇਆਂ ਪਿਛੋਂ ਰਸਮ ਰਿਵਾਜਾਂ ਸੋਗ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਭ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋਣਾ ਦਾਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਰਿਹਾ,
ਵਹਿਮ ਹੈ "ਸੈਣੀ" ਰੱਬ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

-ਕੁਲਬੀਰ ਸੈਣੀ

ਜਨ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ

ਸਾਂਝ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਡਵਾਲ

ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚਾਲੇ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਮਹਿਕਮਾ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪੁਲਿਸਿੰਗ ਤਹਿਤ ਸਾਂਝ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਿਲ੍ਹਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪੁਲਿਸਿੰਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 11 ਹੈ।

ੳ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ : ਇਹ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਮਿਨੀ ਸਕਤਰੇਤ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਅ) ਸਬ ਡਿਵੀਜਨ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ – ਇਹ ਕੁਲ ਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਹਨ :-

1. ਸੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸੀ.ਰੂਪਨਗਰ
2. ਸੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ
3. ਸੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਨੰਗਲ 4. ਸੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ੲ) ਥਾਣਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ – ਇਹ ਕੁਲ 6 ਕੇਂਦਰ ਹਨ:-

1. ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	2. ਸਿਟੀ ਰੂਪਨਗਰ
3. ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	4. ਸਦਰ ਰੂਪਨਗਰ
5. ਨੂਰਪੁਰ ਬੇਦੀ	6. ਮੋਰਿੰਡਾ

ਥਾਣਾ ਨੰਗਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਥਾਣਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਨ।

ਥਾਣਾ ਸਿੰਘ ਭਗਵੰਤਪੁਰਾ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸੰਬਧਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਖੇ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।

ਸਬ ਡਿਵੀਜਨ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਝਗੜਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ, ਸੁਝਵਾਨ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਇਹਨਾਂ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 27 ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਫ਼ੀਸ ਵਸੂਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 2011 ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾਂ ਅੰਦਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਫ਼ੀਸ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਖਰਚੇ, ਬਿਜਲੀ, ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ, ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਬਿਲ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹਨਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਵਿਦਿਅਕ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸ਼ਨਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮੇਂਨਟੇਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲਾਨਾ ਅਡਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਤੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਪੱਧਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਿਸ਼ੈਪਸ਼ਨਿਸਟ ਅਤੇ ਕਮਪਿਊਟਰ ਅਪਰੇਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕੇਦਰਾਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਰੋਜ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲਿਆਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਬਤੌਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਮਾਂਇੰਦਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 10-10 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਂਝ ਅਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਸਬੰਧਿਤ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਸਲੇ /ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ :

- ਚਾਲ ਚਲਣ ਤਸਦੀਕ
- ਅਜਨਬੀ/ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਤਸਦੀਕ
- ਪੁਲਿਸ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ
- ਮੇਲੇ/ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ/ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਹੀਣਤਾ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ
- ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ/ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਹੀਣਤਾ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ
- ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਇਤਰਾਜ ਹੀਣਤਾ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ
- ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ-ਆਣ ਤੇ ਜਾਣ / ਵੀਜ਼ਾ ਵਾਧਾ
- ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ/ਡੀ.ਡੀ.ਆਰ ਦੀ ਕਾਪੀ
- ਮੋਬਾਇਲ ਸਿਮ / ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਰਿਪੋਰਟ
- ਅਸਲਾ ਲਾਇਸਿੰਸ ਨਵਾਂ / ਰਿਨੀਊ / ਅਸਲਾ ਡੀਲਰ ਲਾਇਸੰਸ ਸਬੰਧੀ ਵੈਰੀਫ਼ਿਕੇਸ਼ਨ
- ਪਾਸਪੋਰਟ ਤਸਦੀਕ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਪੜਤਾਲ / ਪਾਸਪੋਰਟ ਗੁੰਮ ਸ਼ੁਦਗੀ ਰਿਪੋਰਟ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਈ ਰਸੀਦ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਿਪੋਰਟ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੋਨ ਨੰਬਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਰੂਪਨਗਰ : 01881-221285

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ SSP ਰੂਪਨਗਰ : 01881-220119

ਕਨਵੀਨਰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. : 9780007475

ਸੈਕਟਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਸੈਣੀ (ਰਿਟਾ. ਏ.ਪੀ.ਆਰ.ਓ.) 9872220400

ਇੰਚਾਰਜ ਸਾਂਝ ਕੇਂਦਰ ਸਬ. ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਡਵਾਲ : 95925-23800

Trustees and Management Committee Members of Saini Bhawan Rupnagar

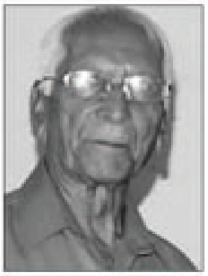
Sh. L.R. Mundra
Chairman

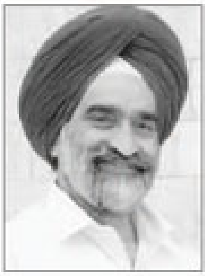
Dr. Ajmer Singh
President

S. Balbir Singh
Gen. Secretary

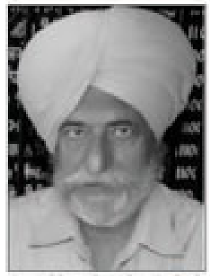
S. Ajit Singh Saini
Cashier

Col. Vinod Chowdhary
Executive Member

Sh. Satish Kumar
Executive Member

S. Malkeet Singh
Executive Member

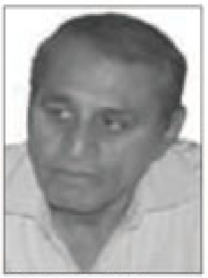
Sh. Satish Kumar
Joint Secretary

Sh. Rajinder Saini
P.R.O.

Dr. Jaswant Kaur
Librarian

Er. Rajiv Saini
Technical Advisor

S. Ram Singh
Executive Member

Er. Harjit Singh Saini
Executive Member

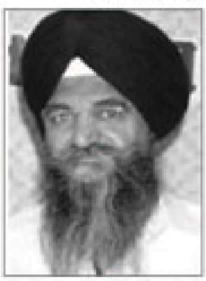
S. Gurmukh Singh Saini
Joint Secretary

Er. Karnail Singh
Vice President

S. Gurmukh Singh Longia
Vice President

Sh. B.S. Pabla
Vice President

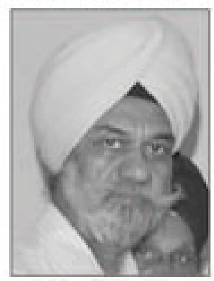
Adv. N.S. Sitta
Legal Advisor

S. Gurdas Singh
Incharge Matrimonial

S. Amarjit Singh
Incharge Training

S. Rajinder Singh
Auditor

S. Surinder Singh
Incharge Matrimonials

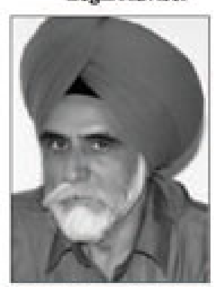
S. Ajmer Singh
Manager Magazine

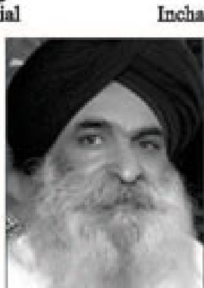
S. Pritpal Singh
Manager

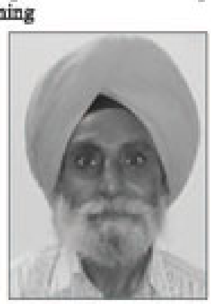
S. Gurcharan Singh
Asstt. Manager Circulation

Sh. Amrik Singh Raju
Executive Member

S. Harjit Singh Girn
Executive Member

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਰੂਪਨਗਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ - ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੈਣੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 16ਵੇਂ ਅੰਕ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਤੇਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ (ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਰੋਪੜ)

ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਸ. ਤੇਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਤੀਜੇ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.), ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ 11 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੈਣੀ ਭਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਗਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।